

ISSN 1857-4424

Nr. 2 (104) • Casa de Creație a Republicii Moldova • februarie 2020

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Maria Cibotari

Sumar

AURELIA NECHIT

Dragule, scumpule sat, nicidecum nu vei fi uitat... ..1

MELNIC NATALIA

O tradiție frumoasă.....3

ANDA VAHNOVAN

Sechele.....5

GALINA MORARU, SILVIA POIANĂ

Nunta ca la Petrești.....6

EFIMIA ZAHARIA

Covorul de la sud cu dragoste țesut11

MOLDOVENIL.MD

Maria Cebotari.....13

TATIANA BUTNARU

Influențe logico-filosofice herbartiene
în gândirea maioreșciană14

DUMITRU PĂSAT

Curba pesimismului eminescian19

ECATERINA SĂRCĂNEANU, LIUBA ARPENTII

Întâlnire cu impact spiritual și motivațional pentru lectură. 20

COLECTIVUL BPR „IULIAN FILIP”

Anatol Rusnac — poezia ca împlinire a destinului21

EUGENIA RAILEAN

Face să ne tăcem amintirile22

RAISA PINTEAC, VERONICA POSTOLACHE

Sentimente cu păsări. Mirări23

ȘTEFAN SOFRONOVICI

Poezii de dragoste cop. 3

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. **Varvara Buzilă**,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. **Victor Ghilaș**

dr. **Mariana Cocieru**

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Culturală mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului
Educației, Culturii și Cercetării

Isai Cârnu,
artist plastic

Nuvele si schite, 1997

Povești populare românești, 1983

SOCIETATEA CULTURALĂ

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale”

Tel./fax redacție: (022) 20-25-55
Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

E-mail: casadecreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338, 324
Paginare și machetare: „Fox Trading” SRL

ISSN 1857-4424

AURELIA NECHIT, DIRECTOR, BIBLIOTECA PUBLICĂ RAIONALĂ CANTEMIR

Dragule, scumpule sat, nicio când nu vei fi uitat..

Acum câteva zile, la solicitarea colegilor din rețeaua noastră, a bibliotecarilor din localitățile raionului, în incinta Bibliotecii Publice Raionale, a avut loc lansarea a două cărți ale publicistului Ion Domenco: „Eroi au fost, eroi mai sunt...”, un pios Omagiu adus tuturor eroilor români (despre Cimitirul de Onoare al Eroilor Români de la Țiganca și tragicul accident aviatic din pădurea de la Haragăș-n.n.) și proaspăta apariție editorială - veritabila monografie a satului Șamalia, cu titlul „Fereastra Sufletului”(moderatoare - bibliotecara Natalia Lungu și subsemnata). Noua carte a publicistului Ion Domenco din Cantemir, cu semnificativul titlu „Fereastra sufletului” (Chișinău, Notograf Prim, 2019), este o adevărată capodoperă despre leagănul copilăriei, drag și scump fiecăruia dintre noi. Personal, am citit cu nerăbdare (dar și mare plăcere, desigur!) toate acele povestioare,

întâmplări din satul Șamalia, Cantemir; istorioare despre sătenii plini de înțelepciune, întâmplări de la vatra copilăriei autorului, plăcute aduceri aminte despre anii de studenție etc. Trebuie să recunosc că în unele din aceste povestiri m-am regăsit și eu, doar am crescut și eu la țară, la câțiva kilometri de râul Prut (satul meu natal e Antonești, r. Cantemir-n.n.), sunt doar și eu fiică de țăran. Să știți că avem multe asemănări, ce ne apropie și mai mult și „aprind” și în mine dorința de a nu da uitării irepetabilele pagini ale copilăriei... Când arunc o privire spre vatra străbună, citim în carte, re trăiesc acea dulce perioadă a vieții mele, îmi văd, ca într-o oglindă perfectă, copilăria; alerg, aievea, pe ulițele satului, prin văi și pe dealuri, prin dumbrăvi răcoroase, prin câmpii, șesuri cu izvoare săltărețe, cu iarbă valuri-valuri; mă văd, cu frații și sora, verișorii și verișoarele mele, cu prietenii - prin viile și livezile satului,

la pârau, la iaz, pe cărările colbuite, pe unde mai zăbovește și acum, copilăria mea-zveltă și neastâmpărată. Îmi văd-din nou, pentru a câta oară!-părinții dragi: mama ce nu mai are odihnă câtă-i ziua de mare, alături de tata, revenit-obosit și el! - cu mâinile „arse de soare, / bătute de vânt”, sfătuind pe prispa casei. Și chiar dacă, precum aflăm din carte, Ion Domenco n-a avut, din păcate, norocul de a-și vedea în viață nici un bunel, care, blajin și sfătos, i-ar fi spus și lui, în serile lungi de iarnă, povești despre Păcală și Tândală, zmei și balauri fioroși, cu Ilene Cosânzene și Feți-Frumoși, care i-ar fi îndulcit somnul, i-ar fi vegheat noapte de noapte visurile, el își imaginează cu mare precizie aceste lucruri, elogiind amintirile din copilărie. Mai mult, el poartă în suflet pe tot parcursul vieții gândul frumos despre înaintași. Îl vedem pe stâncile seculare din munții Carpați, care au ținut piept atâtor

vremuri de restriște, apoi, își revede satul drag, Șamalia, mândru în zilele de odihnă și de sărbători, când flăcăii și fetele organizau Hora mare, în restul zilelor sătenii muncind, cu tragere de inimă, prin jurul casei sau pe câmp. I-a surprins de multe ori, cu ochiu-i curios și vigilent - cum merg la câmp să cosească, să prășească, să ridice o casă, s-o îngrijească, ca să fie „curată, ca un ou”, să fie, într-un cuvânt, Oameni în sensul bun al cuvântului. Aceste momente, sincere, inocente au fost evidențiate în luările de cuvânt ale Tatianeii Baranov, specialistă principală Serviciul Cultură și Turism, bibliotecarelor Zinaida Surdu, Elena Obreja, Angela Macovețchi, Liuba Botezatu, Iulia Hosman, Maria Caraman, alți vorbitori, care au spus: cartea se ridică la nivelul unei monografii de o valoare incontestabilă. Din carte aflăm despre tradițiile, datinile din Șamalia, obiceiurile și în ansamblu modul de viață al sătenilor, oameni cumiți, cu

cazurile ei, unde a ascultat basme și vorbe cu tâlc, bocete și tânguiri, a cunoscut întâmplări amuzante. Iată-l pe moșul Ion Ostaș, cel care a ridicat cu soția sa zece bravi flăcăi, cu umorul lui ce-ți trezește zâmbetul, pe care, se pare, îl poate depăși doar mătușa Ileana: rămasă văduvă de război, harnică și curajoasă, ea înfruntă orice obstacol; pe mama Cleopatra, cu o inimă mare, blândă la suflet ca pâinea cea caldă, la fel ca și mama Tudora, „moașa satului”; surorile Chilina și Tudora (mătușele autorului-n.n.), ce au păstrat cu sfințenie prin ani în suflet credința creștină; „nepreceptul” dogar, Ion Boiștean, care se arată indignat de „șefu”, unul venit de pe aiurea, „atotștiutor”, care nu dorește să însușească graiul băștinașilor; pe părinții săi dragi - Lucheria și Toader Domenico, care și-au învățat copiii să fie educați, omenoși cu cei din jur, cu credință și frică de Dumnezeu, să nu dea uitării trecutul, să studieze limba mamei, cea română, or, așa-numita

scurgerea lor năvalnică, anii schimbă multe: pe an ce trece, streășina casei părintești e parcă mai joasă, părul mamei e alb ca neaua, mersul semeț și falnic al tatălui acum e „dirijat” de o cârjă, care adesea se rătăcește prin iarba deasă de pe cărăruia cunoscută, nucul de la poartă, mai ieri rotat, de-un verde mustos, are tot mai multe crengi uscate...Oricum, cât de multe s-ar schimba, casa e aceeași, dorul de ea nu trece: „Satul meu, vatră aleasă, / Cât de bine e acasă...” Acolo, acasă, totul e altfel, nu știi cum: pâinea - mai gustoasă, apa de izvor - mai cristalină, cerul - mai senin și însăși viața - mai frumoasă. Fiindcă acolo e baștina străbună, vatra bunicilor și părinților, deci, e locul cel mai drag din lume, fiindcă, spune Ion Domenico, acolo este „oricând un loc cu îngerii aproape / Și o fereastră cu lumina florilor de tei, / La care cineva mereu ne-așteaptă!”: Cineva se gândeste la tine, te petrece (barem imaginar!) la drum. Iar atunci când ești departe, dorul de tot ce ți-a fost și-ți este drag, de cei rămași la baștină e și mai aprig, te arde ca focul; îți încălzește sufletul, îți alină tristețea, îți umezește ochii. Cât de frumos spune Ion Domenico în versurile sale: „Mi-e dor de-o nouă dimineață, / Mi-e dor de tot ce-mi este drag!”

Prezente la eveniment, colegile de serviciu ale autorului - Ludmila Țurcanu și Victoria Balan - au menționat dăruirea de sine, cu care a muncit acesta asupra cărții, dragostea pe care a purtat-o și o mai poartă pentru baștina străbună, oamenii satului drag, care poate servi exemplul demn de urmat și de generația tânără. Este un publicist talentat, împătimit de cuvântul scris, lectura cărții oferind posibilitatea de a descoperi sufletul larg al autorului. Iar dna Virginia Boncev, distins om de cultură din raion, a subliniat: „Frumusețea mesajelor ce se conțin în cărțile dlui Ion Domenico reies din dragostea dumnealui pentru oameni, din dorința-i de a face bine, a încuraja și înaripa orice începător... Se referă enunțul dat și scumpilor lui săteni, pe care-i stimează și iubește nespus de mult. E și firesc, or, satul de baștină, mic sau mare, pe mal de râu sau lac, la margine de pădure sau cu-

credință creștină, cu frică de Dumnezeu. Aici vei găsi folclor și poezie, proverbe și zicători, vorba mucalită a băștinașilor. Nu voi exagera nici câtuși de puțin, afirmând că baștina îi este dragă lui Ion Domenico până la lacrimi, și, vorba poetului, „pân-la stele și pân-dincolo de ele”. Lui îi sunt scumpi anii petrecuți acasă, acolo, unde totul i-a fost drag, unde a dorit mult să citească, să afle cât mai multe despre viață, cu bucuriile și ne-

limbă moldovenească e un fals; dascălul satului, moș Petrea; moșul Chirilă, găgăuzul; amintirile dureroase despre război, represiunile staliniste, întâmplările tragice din viața satului, care au lăsat o amprentă adâncă în sufletul de copil al autorului. Profunde, impresionante, cu o semnificație aparte sunt amintirile despre adolescență, anii frumoși, petrecuți la Școala Pedagogică din Cahul, apoi la Universitatea din Chișinău etc. În

fundat între văi și dealuri, a fost, este și va fi al tău. Așa cum e, ești dator să-l iubești, să nu dai uitării bucata de pământ unde ai venit pe lume, ai rostit cuvântul „Mamă”, te-ai jucat cu băieții și fetele din bătaură, ai mers la școală, ai visat și te-ai îndrăgostit pentru prima oară, de aici ți-ai luat zborul în lumea largă”. În același context, s-au înscris de minune poeziile autorului - Cuvântul, Balada din Bugac, Mi-i dor de-a mea copilărie-, recitate cu mult har și dăruire de elevele LT, „D. Cantemir” - Beatrice Colot, Alina Bejenaru și Ana-Maria Macovețchi. ...„Veșnicia s-a născut la sat”, scria Lucian Blaga. Cine n-ai ajunge în astă lume, ai datoria de a nu uita locul unde-ți sunt rădăcinile. Oricine ai fi în viață, toate au pornit de la satul natal, de la părinți, școala natală, de la locul cel mai drag pe lume; în acest sens, „Fereastra sufletului” conținând multe lecții ce se cer

însușite. Cartea este bine structurată - după prefață, urmează monografia despre satul Șamalia, un capitol cu „Dulci aduceri aminte din copilărie” (povestiri culese, de-a lungul anilor, de la oamenii din sat, una mai amuzantă / frumoasă ca alta, dar toate - sincere, reale, pline de înțelesuri, tâlc și înțelepciune), însoțite de poezii inspirate ale autorului; capitolul II re-aduce în realitate întâmplări din anii de la Școala Pedagogică din Cahul; capitolul III-despre frumoșii ani de studenție la USM din Chișinău și, în final - două creionări la portret și un articol de la lansarea cărții „Eroi au fost, eroi mai sunt...” ale autorului, la Universitatea din Cahul. Voi mai adăuga că „Fereastra sufletului” (redactor - Constantin Șchiopu și lector - Victor Axenti, doi profesori universitari, colegi și prieteni ai autorului) este reușit ilustrată cu poze de arhivă, deopotrivă dragi și scumpe autorului,

care încearcă, astfel, să oprească, măcar pentru o clipă, timpul... Închei cu îndemnul de a citi, filă cu filă, această originală (nouă) lucrare a publicistului Ion Domenco!

P.S. Zilele trecute, în cadrul adunării generale a Filialei din Chișinău a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR), la care s-a făcut bilanțul activității de creație a membrilor UZPR în anul 2019, au fost acordate Diplome pentru cea mai reușită carte de publicistică, cele mai bune articole, grupaje de interviuri, reportaje, fotografii. Ne bucurăm că printre cei premiați de către Președintele Filialei, Doina Dabija, este și colegul nostru, publicistul Ion Domenco, care s-a învrednicit de Diploma UZPR pentru cartea de povestiri scurte, „Fereastra Sufletului”.

Felicitări, dragă Ioane, la mai mult și la mai mare, noi realizări în 2020!

MELNIC NATALIA, PROFESOR DE VIOARĂ, ȘCOLII DE ARTE „T. NEGARĂ” OCNIȚA, GRAD DIDACTIC II

O tradiție frumoasă

O colaborare fructuoasă s-a format în ultimii ani între două colective pedagogice: între profesorii Școlii de muzică „Ghenadie Ciobanu” din or. Edineț și ai Școlii de Arte „Teodor Negară” din or. Ocnița. Deja e o tradiție frumoasă vizitele comune, delegațiile artistice, unde micii noștri artiști pot evolua la concerte, seminare metodice organizate regulat de către administrația școlii de muzică din Edineț, dar și să facă cunoștință cu elevii din alte școli. Cu o deosebită plăcere elevii școlii noastre participă la Festivalul ansamblurilor cu genericul „Cântăm împreună”, ce se desfășoară anual, organizatori fiind Școala de muzică „Gh. Ciobanu”. Prin intermediul acestor întruniri elevii își îmbunătățesc abilitățile interpretative, capătă experiență în evaluare publică, în așa mod se formează interesul și dragostea față de muzică. Iată și acum, prin inițiativa directorilor acestor școli Ala Dodu și

Ghenadie Garaz s-a organizat o întâlnire a colectivelor. Pe 22 ianuarie 2020 în incinta Școlii de muzică din Edineț s-a desfășurat un concert al micilor violoniști din Ocnița, clasa profesorului Natalia Melnic. Sala a

fost plină de amatori ai muzicii, au fost prezenți părinții, colectivul pedagogic din Edineț, elevii. Programul concertului a fost variat și interesant. În atenția ascultătorilor au fost prezentate interpretări în ansamblu și

solo. Interpretarea a fost susținută de comentarii despre creațiile muzicale cât și compozitorii acestor creații. Elevii au demonstrat măiestria și potențialul său muzical. Fiecare creație muzicală prezentată în fața publicului este rezultatul lucrului vast și minuțios al elevilor și profesorilor, este și rezultatul colaborării școlii cu familia copilului. Necăutând la vârsta fragedă a unor evoluanți, ei sau isprăvit cu succes, stăpânindu-și trăirile emoționale, au reușit să pătrundă în sufletele spectatorilor, dar spectatorii, la rândul lor, le-au răspuns cu apla-

uze furtunoase. Foarte muzical și emoțional sau prezentat elevii Garaz Ciprian și Păgănu Elena. Însă eroii principali ai acestei activități au fost ansamblul de violoniști al claselor mari: Melnyk Tatiana, Palca Alina, Cazacioc Marian, Melnyk Ecaterina, Volc Ovidiu care au prezentat creații muzicale a compozitorilor autohtoni: Ciprian Porumbescu, Eugen Coca, Simion Lungul, Solomon Lobel, Vasile Zagorschi, Zlata Tcaci, Boris Dubosarschi. Aranjamentul acestor creații a fost făcut de conducătorul ansamblului de violoniști – Melnic

Natalia. O deosebită mulțumire măiestrilor de concert Mosendz Svetlana și Dombrovscăia Olga, care au un rol nemijlocit în succesul elevilor. La finele concertului, colectivului Școlii de muzică „Gh. Ciobanu” a fost înmănată cartea cu culegeri de piese a compozitorilor autohtoni, pentru ansambluri de violoniști, în aranjamentul dnei Melnic Natalia: „Mai mari cu o primăvară”. La rândul său, directorul Școlii de muzică Edineț Ala Dodu a înmănat participanților concertului mici cadouri, dar profesorilor Școlii de Arte Ocnița le-a înmănat cărțile despre frumosul și ospitalierul oraș – Edineț. Concertul s-a desfășurat într-o atmosferă caldă, prietenoasă, emoționantă și dinamică. Spectatorii au primit o plăcere de ne uitat, fiind captivați de programul prezentat și de măiestria micilor violoniști, au mulțumit interpreții pentru dispoziția frumoasă care s-a creat în urma acestui minunat concert.

O mare mulțumire se adresează administrației Școlii de muzică Edineț, în frunte cu directorul Ala Dodu pentru ospitalitate, urări de bine participanților concertului și multă baftă și succes în continuare la concursuri și festivaluri. Sper ca această tradiție frumoasă va continua, și aceste întâlniri vor avea loc cu aceeași regularitate. Iar elevii școlilor ne vor bucura în continuare cu succesele lor.

Sechele

ANDA VAHNOVAN
BLOGGER, JURNALIST,
DOCTOR ÎN SOCIOLOGIE

Nu știu câți dintre voi își mai amintesc perioada de după anii 90, când în toată nebuloasa de transformare a societății, numită tranziție, transformată în anarhie, ne era frică de orice. De lăsatul serii, dacă încă nu am ajuns acasă, de lifturile în care nu intram dacă erau persoane dubioase lângă noi și de scările de bloc neiluminate (pentru că mereu se furau becurile) care tănuiau tot felul de gop-stopnici (hoți mărunți) mulți și la modă în acea perioadă. Inclusiv de intratul în casă, mai ales cei de la parter care, după ce deschideau ușa de la intrare, așteptau un pic ca să fie siguri că nu se aud zgomote. Se spărgeau și casele în care dormeau oamenii. Iar aici finalurile puteau fi și tragice. Îi puteai identifica ușor – după geaca de piele și un anume tip de chepcă – dar mai ales după priviri. De lupi flămânzi de haită ieșiți să vâneze. Pe unii îi cunoșteam personal, dar de ăia nu îmi era frică. Aveau și ei legile lor. Și le respectau. Dar orice ieșit din casă prezenta un pericol imens. Mai ales dacă erai singură și aveai bijuterii. Sau haine, ori poșetă mai bunicele. Sau mergeai la un schimb valutar, unde, de multe

ori, tot unul de ai lor lucra, ca să transmită cui trebuie informații despre viitoarele victime. Se rupeau lanțuri de la gât din mers. Se puneau cuțitul la gât în lifturi, până victima ceda tot ce avea. Se smulgeau genți din fugă și cercei din ureche, lăsându-le rupte. Se amețeau oameni cu ceva șervețele cu soluții dubioase. Și în fiecare zi tot auzeam de cazuri noi și noi printre cunoscuți, colegi și prieteni. Aveam și eu pe atunci o pereche de cercei de aur, cadou de la nanul meu Grigore, pe care, după un vis urât într-o noapte, în care eram victima unui atac pentru amărății de cercei, i-am dat jos.

Așa erau timpurile, veți spune. Sau poate oamenii erau nevoiți să supraviețuiască? Sau aderarea la un astfel de grup le cimentea propriul sentiment de siguranță membrilor acestuia? Probabil, câte un pic din fiecare. Cert este că am înțeles gravitatea situației abia după ce am plecat la Cluj, la 18 ani. Și unde, în primele luni, îmi creștea ritmul cardiac ori de câte ori îmi era frică să ies seara singură din cămin, chiar și până la non-stopul de alături, după câteva felii de parizer. Tresăream la orice mișcare auzită din spate, chiar și

ziua și la orice mișcare din cameră, după descuierea ușii. Țineam geanta lipită de corp și strânsă cu cotul mai mereu. Iar cu cealaltă mână, în buzunar, degetul mereu pregătit pe spray-ul de gaz lacrimogen de care făcusem rost „pe sub tejghea”.

Cerceii i-am pus un urechi doar după ce m-am măritat. Am așteptat doi ani, pentru că m-a rugat tata să amân nunta, căci după ce schimbuse toți banii pe care îi avea în valută, pentru a-i depune la depozit, la un exchange, a fost urmărit și lovit în tâmplă în drum spre bancă și apoi lăsat inconștient să zacă. Noroc că a scăpat cu viață. Nu mai contau ăia 2000 de dolari adunați cu chiu și vai din salariul de profesor universitar. Nu voi uita însă disprețul și scârba din ochii lui, amplificați de lentilele groase ale ochelarilor...

Sunt mai bine de 20 de ani de atunci. Și acum mi-e frică de drumuri noaptea. Și acum țin geanta mereu strâns lipită cu cotul. Și inima mi-o ia incontrollabil razna când aud pe cineva alergând din spate și din reflex întorc brusc capul. Sunt la Londra, totuși. Iar aici oameni seara fac jogging...

GALINA MORARU, SP. PR., SECȚIA RAIONALĂ CULTURĂ ȘI TURISM, UNGHENI

SILVIA POIANĂ, COND. ARTISTIC, FORMAȚIA FOLCLORICĂ DATINA, S. PETREȘTI, R. UNGHENI

Nunta ca la Petrești

Timpul a schimbat mult acest obicei. Farmecul și frumusețea lui au dispărut înghițite de secole. Un adevărat spectacol folcloric, care se împletea cu necesitățile vitale și sociale. Un ceremonial care juca un rol important în educația noilor generații. Prin acest obicei se oglindea nivelul gospodarului, nivelul de cultură, material și spiritual a fiecărui în parte. Petreștenii erau meșteri de a organiza nunți. Dacă luăm în timp, dura până la trei zile, în dependență de unde erau mirii și miresele. Dacă se întâmpla uneori, ca mireasa sau mirele să fie din alt sat atunci, nunta dura și trei zile, dar dacă ambii erau din sat — două zile. Căsătoria avea trei părți componente.

Împăcăciunea (logodna):

Părinții fetei și părinții băiatului se întâlneau la o înțelegere a ambeilor părți, în prezența numai decît a

martorilor (cele mai apropiate rude a lor). Cel care „întîlnirea” și organiza discuția ambelor părți era numit „staroste”. Starostele era ales, de obicei, din rudele mirelui și numai decît trebuia să fie „bun de gură”, adică, să iasă din orice încurcătură, dacă va fi nevoie. El, cu câteva zile înainte, trimis numai decît de părinții flăcăului bun de însurat pleca ca un adevărat „sol” la gospodarii care aveau fata de măritat. El anunța „oficial” părinții fetei despre intenția celor care le-au pășit pragul. Urma apoi un lucru interesant, flăcăul — viitorul mire era întrebant *pentru ce ne-ai adus în casa asta?* Trebuia să urmeze răspunsul, care mărturisea, că o iubește pe fata dată și să se însoare cu ea. Același lucru o aștepta și pe fata — viitoarea mireasă. O procedură destul de „complicată”, dar de „răspunderă”. Urma apoi, dialogul între ambele părți. Dacă cădeau de acord, se stabi-

lea în primul rând, data ținerii nunții, apoi urma alegerea nunilor (nănașii de cununie). Aici, rolul hotărâtor le aparținea părinților mirelui. O tradiție obligatorie era de a „alege” nunii fiind *unul dintre feciorii sau ficele nănașilor de cununie a socrilor mari (părinții mirelui)*. Părinții miresei (socrii mici) erau pe locul doi, ca consultanți, chiar dacă nu le plăcea. „Mărul discordiei” de multe ori la „împăcăciune” era discuția despre „podoabele” miresei (legăturile) darurile de nuntă atât pentru nuni, cât și pentru rudele mirelui. Problema apărea din simplul motiv, că frații și surorile mirelui trebuiau să fie însemnate cu podoabe „legători” de nuntă din partea părinților miresei (socrii mici). De multe ori primii (rudele mirelui) cereau peste puterile reale ale celor din urmă (părinții miresei). Se mai punea întrebarea, se i-a mireasa cu zestre sau fără zestre.

Și vai de acei părinți, care erau mai „slăbuți” materialicește. La această discuție mirii nu participau. Ei, tinerii, primeau „deciziile” numai după terminarea „tratativelor”. Aceste „decizii”, în unele cazuri, nu erau în favoarea lor și nunțile nu mai aveau loc, iar mirii se despărțeau.

Nunta

se începea la casa mirelui, pe la ora zece dimineața. Răsăritul soarelui îi prindea pe gospodari trebăluind împreună cu toate rudele mai apropiate. Casa cu pereții proaspeți văruiți, cu prapele negre ca pana corbului și cu brăie trase străduitor așteptau mireasa și nuntașii. Muzicanții își pregăteau instrumentele. Erau și ei cu grijă, mai ales dacă erau din alt sat. Trebuia să-și apere cinstea în fața satului prin măiestria interpretativă. Primul oaspete, care intra și dădea tonul începerii nunții era „starostele”. De măiestria lui depindea „succesul” nunții. La o oră anumită se prezenta în fața mirelui și a socrilor mari. Socrii mari îl împodobeau cu un prosop special confecționat pentru el, în mână i se dădea plosca cu vin. Era petrecut de socrii mari până la poartă. Starostele împreună cu muzicanții pleca la gospodăria nunilor mari, pentru ai pofti la nuntă. Ajungând la nunii cei mari, ei erau primiți în curte, găsindu-și locul tradițional — pe prispa casei. Muzicanții cântau până se adunau rudele nunului și invitații lui, care numai decît erau primiți în curte cu „marșul” și erau cinstiți. Atunci când nunii socoteau că cei poftiți sunt prezenți, alaiul întreg se pornea spre casa mirelui. Nunul cel mare avea numai decît o ploscă cu vin, iar nuna cei mare avea în mâini doi colaci acoperiți cu un ștergar sau basma. În drum spre casa mirelui, nunul cel mare invita (poftea) la nuntă pe acei gospodari care ieșeau la porți lor să vadă alaiul. Ajungând la mire acasă, în poartă îi așteptau socrii cei mari și mirele. Soacra cea mare avea în mâini o pereche de colaci împlețiți în trei sau patru, acoperiți cu un ștergar sau basma și numai decît flori, iar socrul cel mare avea un ulcior cu vin. Aici, nuna și cu soacra cea mare

schimbau între ele colacii sărutându-și una alteia mâna și colacii, iar sorul cel mare îi poftea cu vinul din ulcior. Dorindu-le drum bun, mirele împreună cu nunii se duceau la mireasă. Ajungeau pe la orele unu ziua. Forfota era în toi. Gospodinele, care mai de care, alergau înconjurând mesele pline urmărind cu ochiul, dacă totul este în ordine. Vorniceii și druștele din partea miresei erau ascunse prin cămară. Vestea despre venirea mirelui era adusă de copii. Măriceii călare pe garduri, cei mai mici și iuți de picior alergau strigând în gura mare: „Vine nunta!” „Vine nunta!” În poartă aștepta, socrii mici, la fel cu colaci și cu ulciorul cu vin așteptau alaiul. Ajungând în poartă, nuna mare schimba colacii aduși de la soacra mare iar socrul mic i-i poftea în ogradă. Vorniceii împreună cu

ce toată lumea trece la masă vine momentul de a da mireasa mirelui. Acest moment era însoțit de glume. (În locul miresei se aducea o babă, sau un bărbat împodobit cu semene de mireasă și se propunea mirelui s-o accepte). Numai după acest gest era adusă mirelui mireasa adevărată de către părinți și rude. Părinții spuneau: — „Noi am păzit-o de foc și de apă până aici, tu cucoane mire cum o vei păzi, așa vei avea-o”. Mireasa lua loc lângă mire care se afla între nunii mari. Apoi, urma „legatul”. După o anumită melodie săltăreață se însemnau nunii mari, iar mirelui i se punea pe umăr o basma — semn că nu mai este flăcău. Se „legau” și rudele mirelui. Specific pentru satul nostru este faptul, că nu se „lega” toată nunta ca în alte părți. Numai după acest moment, se aducea și se

vornicelul de frunte se apropiau de ușa casei, unde erau druștele și mireasa. Vornicelul de frunte spunea conăcăria, în prezența mirelui care dădea bacșiș fratelui miresei. Mireasa rupea colacul și-l arunca printre nuntași. Starostele da comandă muzicanților să cânte marșul. Socrul mic poftea În casă/cort atât alaiul nunilor, cât și a socrilor mici. Druștele și vorniceii mirelui rămăneau în ogradă și împreună cu vorniceii miresei, jucau dans după dans în văzul tuturor. Muzicanții numai decît aveau locul lor pe prispă. După

juca „găina” (nu era găină vie ci una pregătită în cuptor). O aduceau, pe vremuri, 3 druște însoțite de vornicelul de frunte, iar mai nou, adică mai încoace era adusă de către gospodinele-bucătărese, acoperită cu o altă farfurie ca să nu se vadă. De rând cu ea se mai aducea și alte 2 farfurii acoperite în care erau o vrabie vie ori un hulubaș cu scopul de a glumi. Starostele sau un vornicel bun de gură spunea conăcăria pentru găină, și chiuind încerca să descopere farfuria cu pricina printr-un chiot frumos și apăsător. Apoi urma obicei-

iul de a „amăgi” mirele și mireasa la mâncat găina. Erau îndemnați să guste din găină (o bucată înfiptă în furculiță) dar era greu de a mușca că șiretlicurile erau amăgitoare. Se făcea glume pentru a trezi buna dispoziție, adesea spunându-se: „Nu te grăbi la mâncat cum te-ai grăbit la măritat...” ș.a. Apoi vornicelul cel mare era poftit să scoată nunta afară la „Dansul mare”, la care participau toți nuntașii. Primul ieșea vornicelul, care numai decît avea în mână o bucată de stof (cu lungimea cam de vre-o 20 cm.) în vârful căruia era

legată o băsmăluță cusută special de mireasă. După melodia dansului cel mare ieșeau din casă, primul vornicelul, după el toate druștele și vorniceii ambilor miri. Vornicelul cel mare ajungând în pragul casei smulgea basmaua din vârful stufului și și-o lua lui, iar stuful îl arunca pe casă însoțit de un chiot apăsător. Apoi urmau nunii cei mari și restul alaiului. Înainte de a ieși din curtea miresei se lua rămas bun de la părinți și rudele apropiate, avea loc „Iertăciunea”.

În mijlocul curții se așeza o masă acoperită cu față de masa și cu colacii soacrei mici. Mirele și mireasa se așezau la masă iar rudele, rând pe rând se apropiau de mireasă și și lua rămas bun printr-un sărut. Primii se apropiau părinții miresei apoi urmau rudele, după gradul de rudenie. Acest procedeu era însoțit de nunii mari. Apoi urmează scoaterea zestrei miresei din casă. Acest

lucru revenea vorniceilor. Prima ieșea din casă înaintea zestrei nuna mare, ținând în mână icoana (împodobită cu prosop). Apoi numai decît după regulă era scoasă „modița” — o pernă micuță, apoi pernele mari urmate de țoluri, covoare, plapome, mobila grea (sofca, dulapuri, paturi, masă, scaune, osloane). Toată zestrea era jucată în jurul căruțelor care așteptau gata de plecare. În fruntea celor ce jucau zestrea mergea încet, atent, gospodărește și mândră nuna mare, ținând în mâini icoana. Numai după ce treceau de trei ori în ju-

podarii scoteau copii cu căldările și cu ulcioarele pline cu apă și stropeau pe dinaintea nunții. Ca răsplată primeau „bacșiș” — bani sau ceva mai din plin din partea mirelui. Îl ajuta și nunul mare dacă era nevoie. Starostele mergea și el în fruntea alaiului supraveghind totul. El era cel mai serios dintre toți nuntașii. Părinții mirelui îi întâmpina în poartă, primind colacii soacrei mici, aduși de mireasă. Erau poftiți în casă și din nou se așezau la masă. Masa nu dura mult, ca apoi să iasă la joc. Jocul nunții dura până la asfințitul soarelui. Jucau de la mic până la mare. Aici se învățau a dansa și copiii, undeva mai într-o parte. Druștele și vorniceii se așezau la masă doar la mire și atunci nu pe așezate. Jocul nunții se întreprindea de la asfințitul soarelui până la miezul nopții și apoi urma partea a treia —

„Masa Mare”

Nunii mari plecau acasă fără alai și muzică. Noaptea erau aduși din nou la nuntă cu muzică și cu alai. Apoi, erau aduși și socrii cei mici, cu alaiul lui, tot cu muzică. De multe ori muzicanții se împărțeau în două grupe, o grupă aducea nunii, iar altă grupă aducea alaiul socrilor mici. La ora potrivită se începea Masa mare. Aici, se servea de toate, se felicita adresându-le urări „eroilor” mirilor, nașilor și socrilor. Numai după acest moment se aducea un ulcior cu apă cu un ștergar și nunii își spălau mâinile pentru a putea primi colacii. Erau șase colaci acoperiți cu un prosop sau șalincă (cadou la alegerea nunilor) Încheierea „Mesei mari” începea cu „luarea paharelor”. Toți nuntașii erau obligați să facă acest lucru, adică să închine urări de bine tinerilor și să le înmâneze un ajutor bănesc. Ce este specific pentru Petrești, starostele se „dezlega” de prosopul lui și împreună cu stăroștița jucau prosopul întins de-asupra capetelor celor ce luau paharele. Alteori, prosopul era jucat de două neveste *iuți de gură*. Fiecărui gospodar i se cânta o melodie scurtă iar nuntașii băteau din palme susținându-l. Aceasta era procedura prin care treceau toți nuntașii prezenți la Masa mare. Ultimii care luau paha-

rul căruțelor era încărcată în primul rând mobila tare, pe ea era așezată zestrea moale. De asupra, se așezau, numai decît, druștele și vorniceii. Se primea că unele mirese ieșeau din gospodărie cu câte trei-patru căruțe pline. Zestrea pleca înainte la mire cu chiote frumoase și voie bună. Nu se descărca zestrea până nu venea alaiul nunții. Din urma căruțelor porneau în voie și nuntașii spre casa mirelui. Colacii îi ducea, de-acum, mireasa. Pe drum spre casa mirelui nunii, la fel, poșteau pe cei ieșiți în cale. Nunta se oprea în semn de respect pentru cel poftit. Cinstea era însoțită de o închinăciune adâncă și cu respect față de toți nuntașii. Specific este faptul că nuntașii nu chiuiau. Aveau dreptul să chiuie numai vorniceii. Chiotul unui gospodar la nuntă era socotit ca lipsă de respect față de el însuși și față de cei din jur, nemaivorbind de fetele mari. Era o rușine ca fetele mari să chiuie. Gos-

rele erau nuntașii din partea socrului mic. Se încheia nunta cu

„Dezbrăcarea” miresei.

I se scotea podoabele de mireasă și desigur ale mirelui. Mirii erau pieptănați, parfumați. Miresei i se lega dinainte șorțuleț și i se punea batistă pe cap, urma apoi luarea de rămas bun prin închinarea de daruri tinerilor căsătoriți, atât din partea rudelor mirelui, cât și a miresei.

Un moment interesant era **petrecerea nunilor acasă.**

Se duceau acasă pe la răsărit de soare. La petrecere participau: finii proaspăt cununați, rudele mai apro-

piate ale nunului și nunei, desigur însoțiți de muzicanți. Mergeau în alai vesel dansând, glumind și cu voie bună. Nuna mare avea pe cap florile luate de pe capul miresei/coronița/. Alaiul dansa pe tot parcursul drumului colacii primiți și „legătorile” de la nuntă. La casa nunului erau primiți tot cu diferite glume și așezați la masa ca să ospăteze. Zeama era nelipsită.

Peste o săptămână „eroii” principali ai nunții se adunau la casa socrilor mici, la așa numita sărbătoare numită „Mânzul”, parte component a ceremonialului nunțial, care semnifica începutul unei noi gospodării.

Invitații erau invitați la o masă bine pregătită cu bucate alese. Tot atunci, veneau la sărbătoare și cele mai apropiate rude atât din partea mirelui și a miresei cât și din partea socrilor. Nu veneau cu mina goală, dar cu ceva de ai ajuta să-și înfiripeze noua familie și gospodărie. Veneau cu daruri: cu păsări, porci, oi, capre, perne, veselă ș.a.

Toate riturile prezente și respectate în scenariul desfășurării nunții tradiționale ne demonstrează încă o dată că asemenea neamului nostru și petrecerii iscusit îmbină *utilul* cu *frumosul* pentru a da sens vieții.

CULEGĂTOR **GALINA MORARU**, SATUL PETREȘTI, R. UNGHENI, 1991

INFORMATOR: **CRISTEA PASCARIU**, NĂSCUTĂ: 10.01 1929 – DECEDATĂ: 01.07. 1995

CONOCĂRIA

(în pragul ușii de la casa miresei, vornicelul de frunte zice):

Bună ziua, floare mândră și frumoasă,
Care-i stăpânul de casă,
Ori stolnicul de masă,
Bun răspuns să ne iasă.
Să ne-ntrebe,
Ce umblăm, ce căutăm,
De ce glodul călcăm,
De ce apele tulburăm.
Ce umblăm, ce căutăm,
Noi, sama știm bine să ne dăm,
Că noi, nu suntem
Cațapi- cumpărători de țapi,
Nici greci – cumpărători de berbeci,
Da suntem doi veri – verișori,
Cu cai murgușori,
Caii iuți de vână,
Noi, îndrăzneți de gură.
Al nostru mândru împărat,
Când a pus gândul de însurat,
Pe noi ne-a adunat,
În căutarea miresei ne-a îndreptat.
Noi, am zărit la această casă,
C-o stea se lasă,
Nouă semn ne-a dat,
Că aveți o floare lină-călină,
Care de-nflorit, nu înflorește,
Și de rodit, nu rodește.
Ș-am am venit cu căruți,
Ca s-o luăm peste munți.
La noi, de-nflorit, va-nflori,

Și de rodit, va rodi.

— Acum, socri mici
Dați un pop cu barba pusă cu fusul,
Și ni-ți da curând răspunsul.
Să nu ne dați unul cu barbă rară,
Să ne țină până-n sară.
— Răspunsul nostru se vrea așa:
Două butoaie cu vin,
Două batiste de in,
Una de bumbac,
Să ștergem mustețele de dovleac.
Dacă nu ne-ți da,
Și le ve-ți păstra,
Noi casa v-om înconjura,
Caii streșina vă vor mânca.
— Dumneavoastră, cucoane drușculițe,
Dacă n-aveți mâncărică de ajuns,
Căutați ungherașe de - ascuns.
Văd, că drușculițe sânt de-ajuns.
Cele nalte-s buzate,
Cele joase îs mucoase,
Calcă mucii cu piciorul,
Taie cu toporul,
Rade cu răzușul,
Și-l dă afară cu căușul.
— Iar, Dumneavoastră cucoană
Mireasă,
Eși- ți afară din casă,
Da-ți un pumn de pădurețe uscate,
Să dăm la aceste guri căscate,
Care de alaltăsară așteaptă.
— Acum, cucoană Mireasă,
Hai și-om schimba fața lui Hristos!
(colacii)
Cu dreapta să dăm,

Cu stânga să luăm.

Unul pe altul să nu ne jeluim,
Ca-avem să ne mai întâlnim!
(se duc după mire, care așteaptă la poartă)
Noi ne ducem să-l aducem
Pe tânărul nostru, să-l prezentăm,
Că-i tânăr, bogat, harnic,
Când se suie pe cuptor,
Doarme ca un gonitor.
Când se culcă pe lat
Doarme ca un mânzat.
De la pat până la prag,
Tot ogele de-a lui se trag.
(Se apropie mirele. Salută mireasa. Îi dă miresei un bacșiș/cadou (cercei). Druștele țin colacul de asupra capului miresei. Vorniceii încearcă să fure colacul de la druște).
Dacă mireasa are frate mai mic,
el pune cuțitul în ușa zicând:
Nu ți-o dau pe lelița,
Până nu-mi dai sutița.
(Mirele dă bacșiș fratelui miresei).
/ Mireasa face semnul crucii cu colacul frumos împodobit, apoi îl rupe și-l aruncă la nuntași, fiecare se stăruie să guste din colacul miresei, căci se crede, că cel ce mănâncă din colacul miresei îi va merge bine tot anul.)
Starostele invită nuntașii la masă. Se cântă marșul.

(Cu toții trec la masă, în afară de mireasă)

Nănașa spune starostelui să aducă mireasa.

Conul mire-i supărat!

Se cântă marșul, se aduce o babă dichisită, apoi o fetiță și doar a treia oară, mireasa. Mireasa sărută mâna nașilor, dă mâna cu mirele și trece lângă el.

Se joacă buchetele, prosoapele de către vorniceii și druște. Mireasa le prinde în piept la nănași, mire, apoi leagă prosoapele. După ce se leagă rudele, urmează Jocul cociorvei. Apar bucătăresele chiuind, rotindu-se/ostropăț, bucătăreasa principală având cociorva în mâini. Soacra mică leagă cociorva cu un prosopel și pune pestelci la toate bucătăresele. Urmează prima urare pe care o face Nunul Mare.

JOCUL GĂINEI

(la masa miresei)

Se apropie dansând vornicelul de frunte și 3 druște cu trei farfurii acoperite, în două, câte o vrabie vie, în a treia - găina rumenită frumos împodobită.

Vornicelul: Bună ziua, cucoană
Nună, Nun,

Cucoană Mireasă, con Mire
Și toți mesenii din casă!
Dumneavoastră, la masă ați stat,
Dar afară nu știți ce s-a întâmplat.
Din cer un brad înalt s-a lăsat
Și a astupat:
Cu rădăcinile – drumurile,
Cu crengile – cărările,
Cu umbra - stelele.
Hai, să punem mână de la mână,
Să ferim bradul cu tot cu rădăcină.
/ Chiuie și descoperă găina.
Găsind găina spune:!

Vornicelul: Fiind că, noi ne-am unit,
Darul de l-am găsit,
Va fi împărțit.

/ Nănașul dă bacșiș vornicelului,
iar Nănașei i se dă găina pentru a

fi împărțită!

Vornicelul: Dăm la tineri
scurmătoarele,

Ca să scurme, să se hrănească!

/ când mireasa întinde mâna să
ia bucățica de carne, vornicelul își
retrage mâna zicând:

Te-ai grăbit la măritat,

Dar de mine n-ai întrebat?!

La nănași, le dăm aripioarele

Să nu îmbătrânească,

Să mai întinerească!

La muzicanți le dăm ciocănelele,

Să bată doba cu ele!

Urmează pregătirile pentru
ieșirea de la masă cu dansul.

Starostele anunță muzicanții.

Nănașei i se aduce icoana.

Mireasa leagă cu o băsmăluță

stuful vornicelului de frunte.

Primul la dans iese vornicelul cu

stuful în mână.

Când ies afară din casă / cort,

vornicelul aruncă stuful peste

casă. Dacă stuful se prindea

bine și nu cădea jos, se credea,

că mireasa va avea o căsnicie

fericită. Apoi urmează

IERTĂCIUNEA

Se aduc 2 scaune, pe care sunt
așezați părinții miresei. Se aduce
o farfurie / podnos cu păhăruțe
pentru vin, un ulcior cu vin.
Starostele toarnă vinul în pahare,
mirele cinstește bărbații, mireasa
femeile. Druștele cântă „Ia-ți
mireasă ziua bună”, dacă ele nu
cunosc cuvintele, se cântă doar
instrumental de către muzicanți.
Își iau rămas bun, doar rudele
cele mai apropiate.

După Iertăciune, se joacă zestrea,
de către vorniceii și druște.

Mirele, dă bacșiș la druște.

Apoi alaiul se îndreaptă spre casa
mirelui.

STRIGĂTURI

Fetele din satul nostru,
Nu știu a zice Tatăl Nostru,

Nici a bate cu băteala,
Dar la nuntă până seara,
Nu știu a țese, nici a coase,
Au nădejde că-s frumoase.

Lelița cu cofta albă,
M-aș trânti cu ea prin nalbă,
Lelița cu capul gol,
Parcă-i vaca din ocol.
Din-nainte – doniță,
Din-napoi, păcorniță.

Moșule cu capul lău,
Și te uiți la babă rău,
Cât îi baba de bătrână,
Tot așteaptă voie bună,
De trei ori pe săptămână.

Chicioruș de oaie laie,
Dragă mi-i fata bălaie,
Chicioruș de oaie creață,
Dragă mi-i fata isteăță.
Toată noaptea om juca,
Dimineață ci-om mânca,
Ne-om culca și ne-om pupa,
Și mâncare n-om căta.

Asta-i lelea cea lălâie,
Din-napoi cu jucărie,
Lelea bată de rachiul,
Și mînjită pîn-la brâu.
Rezemată de-un ușor,
Ridicată de-un picior,
Să nu fie cu bănat,
Să-l ridic și pe celălalt.

Bun e vinul și rachiul,
Dar mai bun mahalagiul,
El se duce la chirie,
Și-mi lasă nevasta mie.

Nevăstuica și oghealul,
Gărășioara și paharul,
Cu paharul mă cinstește,
Cu oghealul mă învește.

Ardă focul de neveste,
Cum te bag pe sub ferestre,
Dar te scot pe unde pot,
Pe la streșina din pod.

EFIMIA ZAHARIA, S. BAURCI MOLDOVENI, CAHUL

Covorul de la sud cu dragoste țesut

Printre obiectele cu origine strămoșească și semnificație ancestrală găsite la gospodarii satului nostru este și covorul țărănesc. De la origini și aproape până acum 100 de ani covorul nostru era țesut manual. Lâna din care se țesea era vopsită cu coloranți naturali. Acești coloranți erau preparați de către meșterițele noastre din plante. Rețetele respective erau transmise din generație în generație.

Meșteșugul respectiv era practicat aproape de către toate femeile mame care aveau față de măritat. Covorul, nu numai că era pus pe perete în scopul îmbrăcării și înfrumusețării casei ci făcea parte și din zestrea miresei. De aceea motivele ce alcătuiau morfologia covoarelor erau benefice și exprimau simbolic bogăția materială și spirituală a familiei, nivelul ei de trai, statutul familial etc.

Nu credem că vom întâlni gospodine care nu păstrează în gospo-

dăria sa nu numai covoare primite ca zestre de la părinți și buneii dar și păretare, rumbe etc. Acestea erau utilizate atât la nuntă ca zestre cât și la înmormântare ca ofrandă... Dintotdeauna covorul a reprezentat tradiția acestor locuri fiind pus pe perete și nu pe podea așa cum o fac unii contemporani din timpurile noastre. În acest scop recent la Biblioteca locală a fost organizată o șezătoare la care au participat gospodinele satului nostru.

*Azi în Casa Mare
Parcă-i șezătoare
Fetele s-adună
Și torc împreună...*

Participantele la șezătoare pe lângă faptul că au povestit despre originea și semnificația covorului basarabean au mai interpretat și cântecele: „Savetucă ieși la poartă”, „Tot am zis noroc, noroc”, „Hei lume, fii voioasă”, „Omul cât trăieș-

te-n lume”, dar au practicat și unele descântece etc.

*Cum merg babele la iarmaroc
Și fetele la joc
Așa să-mi meargă de repede
Pânza la țesut.*

Maria Cebotari

Maria Cebotari

Născută la 10 februarie în anul 1910 la Chișinău.

În anul 1929 – a absolvit Conservatorul din Chișinău. Începând cu anul 1929, a studiat la Berlin. În anul 1931 a debutat la Dresda (Mimi din „La Boheme”) și Festivalul de la Salzburg în „Orfeu și Euridice”, de C. Gluck. În anii 1932-1949 – primadonă la opera din Dresda, Berlin și Viena, interpreta principală a rolurilor de soprano în operele de W. A. Mozart, R. Strauss, G. Verdi și G. Puccini. Ultimul rol interpretat de cântăreață pe data 31 martie 1949 a fost Laura în opereta „Studentul cerșetor”.

Repertoriul ei a inclus opere de W. A. Mozart (Susanna și Contesa din „Nunta lui Figaro”, Zerlina și Anna Donna din „Don Giovanni”, Constanza în „Răpirea din Serai”) și Richard Strauss (Daphne în opera omonimă, Sophie în „Cavalerul rozelor”) și Giuseppe Verdi (Violetta din „Traviata”), și Giacomo Puccini (Cio-Cio-San din „Madame Butterfly”), „Turandot”, „Salome”.

De la 12 ani fetița Maria cânta în corul Catedralei mitropolitane din Chișinău sub bagheta reghentului A. Iacovlev. De aici a ajuns la Conservatorul din Chișinău unde cu ea sa ocupat maestro Afanasiu în anii 1924-1929.

Cariera de cântăreață profesionistă a început-o în echipa lui A. Viruboi unde Maria interpretează cântecele țigănești în spectacolul „Cadavrul viu” după L. N. Tolstoi. Măritându-se după Virubov Miria pleacă cu el în turneu la București și Paris după ce Virubov încheie un contract cu firma cinematografică germană UFA și se așează cu traiul la Berlin. Aici Maria începe cariera sa cinematografică. La norocul ei în acești ani cinematografia a căpătat vocea și a devenit sonoră.

La Berlin Maria a absolvit Școala muzicală superioară sub conducerea profesorului Oscar Daniel și este invitată în calitate de solistă la Teatrul

de operă din Dresda. Debutul ei la această operă a fost în anul 1931 cu interpretarea partidei Mimi în opera lui G. Puccini „Boema”. Anume din Dresda începe calea de triumf a Mariei prin Germania și Austria unde în toate orașele e primită cu deosebită căldură și atenție. După aceasta începe primul său turneu prin mai multe scene de operă din lume, unde se începe cariera ei de primadonă de operă de rang mondial. Este aplaudată de spectatorii din Roma și Milano, Florența și Paris, Londra și Bruxelles, Amsterdam și Praha, Stockholm și New York. Acuma ea cântă

sub bagheta lui R. Ștraus, A. Toscanini, C. Crauze și a. În curs de zece ani (1935-1945) ea este primadonă a operii berlineze. Cântă în „Boema” cu legendarul Dgini. În repertoriul Mariei de acum sunt 60 de roluri de la Tatiana din „Evghenii Oneghin” a lui P. Ceacovschii până la „Cio-Cio san” de Giacomo Puccini.

Un loc deosebit în creația Mariei au avut partidele din operele lui R. Ștraus „Femeile în alb” - Amita, „Ariadna din Nacsos” - Ariadna precum și Arabela și Dafna din opere cu același nume.

Nu mai puțin loc în creația Mariei începe să fie ocupat și de cinematograful. Aici ea a activat și ca actriță dra-

matică. Mai mult sa filmat în filmele germane și italiene. Perioada aceasta a coincis cu instaurarea regimurilor fasciste în Italia și Germania. Atunci ea a fost invinuită de colaborarea cu aceste regimuri dubioase. Cele mai multe pretenții a fost la filmul „Odesa în flăcări” unde Maria a interpretat unul din roluri centrale. Însă mai multe filme din această perioadă au fost apolitice. Cu regret, anume din această pricină primadona cu nume mondial a fost ignorată de toate sursele informative și enciclopedii, editate la noi în Moldova în anii după război până la începutul secolului XXI. Numai în ultimii ani cineaștii moldoveni D. Olărescu, V. Druc au turnat un film documentar de lung metraj despre Maria Cibotari. Acest film a fost menționat cu Premiul I la festivalul OWH Studio în 2005.

Europa a fost mai tolerantă la cântăreața din Chișinău. În anii de după război Maria permanent a fost primadona operii Veneze. În 1948 Maria face ultimul său turneu prin Italia. Acolo ea cântă în opera „La Scala”. Filmele în care ea sa filmat rămân un tezaur al artei de operă.

Filmografia:

„Troica” (1931) regizor Vladimir Strijevskii

„Cîntecul mamei” (1934) regizor Carmino Gallone

„Femeile în alb” (1936)

„Inima mea îți aparține ție” (1938)

„Romanul cu un geniu” (1938) - regizor Carmino Gallone

„Iubește-mă, Alfredo” - regizor Guido Briggone

„Visul madam Baterflai” (1940) regizor C. Gallone

„Odesa în flăcări” (1942)

„Maria Malibran” (1943) regizor Guido Briggone.

O stradă din Chișinău și la Viena poartă numele Mariei Cibotari.

Sursa: <http://www.moldovenii.md/md/people/71>

Influențe logico-filosofice herbartiene în gândirea maioresciană

Tatiana Butnaru: Titu Maiorescu este considerat „arhitectul” culturii românești moderne, ceea ce înseamnă că a fost o personalitate activă complexă, având contribuții fundamentale în diverse și multiple domenii. Permanent, și-a manifestat interesul pentru filosofie...

Dumitru Păsat: Pe care o numește „știință divină”, dar dorința sa de a cunoaște și de a înțelege l-a direcționat spre logică, fiindcă „logica, mărturisirea dânsul încă la 17 ani, pe când făcea liceul „Theresianum”

din Viena, m-a adus să năzuiesc spre cea mai bună formare a cugetării, spre o exprimare fără greșeli, concisă, adevărată, spre evitarea acelor cuvinte umflate și goale, pe care în tinerețe ești atât de înclinat să le întrebuițezi; ea mi-a insuflat mai întâi cu adevărat dragostea pentru o direcție spirituală de care niciodată nu mă voi despărți”.

Entuziasmul pentru logică l-a determinat pe tânărul Maiorescu să treacă nu numai la „sistematizarea”

cursurilor profesorului Hermann Suttner și, respectiv, „prelucrarea în românește” a „logicii” lui Johann Friedrich Herbart (1776-1841), ci chiar la elaborarea unei logici, mai exact, a unui manual de logică, ceea ce, evident, depășea cu mult pretenția inițială. Oricum, cert este că la 1858 va elabora o astfel de logică, intitulată *Grundzüge der Logik für Gymnasien (Elemente de logică pentru gimnazii)*, care cuprinde introducerea și logica elementară, urmând să fie completată cu metodologia.

În realitate, acest prim manual de logică a lui Titu Maiorescu a fost cunoscut mult mai târziu, făcând parte dintre manuscrisele aduse în țară, la 1942, de către fiica sa Livia Dymcza, dar a fost amintit abia în 1967 de către Nicolae Manolescu. Traducerea integrală și difinitivă (în varianta lui Alexandru Surdu) apare în 1988. Din această cauză, toate referințele exegeții operei lui Maiorescu le fac la *Logica* din 1876.

T.B.: Maiorescu considera că *Elementele...* „poate folosi material de bază pentru profesor sau poate fi utilizată în recapitularea materiei de către elevii care au parcurs deja logica”.

D.P.: Ca aspect general *Elementele* lui Titu Maiorescu nu diferă de manualele obișnuite, având o succintă introducere generală și una referitoare la logică, însă atât ele, cât și paragrafele „par a fi inspirate” din Herbart. Importantă este definiția filosofiei ca „prelucrare a noțiunilor”, care este a lui Herbart și care evidențiază explicit importanța logicii pentru filosofie.

De fapt, J.F. Herbart însuși mărturisise că intenționa, încă de pe la 1804, să publice o introducere în filosofie bazată pe ceea ce „ar trebui

să se numească *Logică și metafizică*”.

Spre sfârșitul primului semestru al clasei a VIII-a (2 decembrie 1857), când se apropia a doua și ultima examinare la logică (prima se produsese la finele semestrului al II-lea al clasei a VII-a, având calificativul maxim), Maiorescu specifică: „Astfel, prelucrez acum în românește *Logica* lui Herbart și lucrez la o sistematizare a prelegerilor despre logica lui Suttner. Filosofia e o știință divină. Am părăsit acum orice alt studiu secundar”. Apariția filosofiei nu este întâmplătoare și se datorează faptului că pe lângă logica profesorului H. Suttner preda cursul de Propedeutică filosofică.

T.B.: Elevul Maiorescu, așadar, în măsura ambiției sale, se familiariza treptat cu aceste discipline și, după audierea lor, le aprofunda în vederea susținerii examenului, iar în măsura interesului, le studia în continuare.

D.P.: Drept dovadă ne stau și relatările lui Titu Maiorescu (ulterioare cursului de *Propedeutică filosofică*, încheiat în decembrie 1857) din extrasul de *Jurnal*, intitulat *Fragment din tinerețea mea* (în perioada 13 februarie-3 mai 1858). Maiorescu revine asupra multor probleme de filosofie generală, de logică și de psihologie, făcând chiar i expunere rezumativă din Introducerea lui Herbart.

Aici esențială este conștientizarea de către Titu Maiorescu a importanței logicii (nu numai pentru el sau pentru Herbart: „O anume *conditio sine qua non* pentru studiul temeinic al filosofiei este logica. Manualele ei sunt totuși cu lipsuri, deoarece abia în acest secol s-a îndreptat cu folos atenția asupra importanței generale a acestei științe”. Și avea dreptate.

Opinia lui Maiorescu este corectă chiar și în legătură cu „logica” lui Herbart, fiindcă, în ciuda prescrierilor, nici dânsul nu reușește această performanță decât doar parțial, menținându-se la o tratare rezumativă a logicii (spre deosebire de psihologie, pe care abordează și separat).

Herbart, de asemenea, lasă deschisă perspectiva aplicațiilor logicii, ceea ce îndreptățește aprecierile maioresciene ce țin de deficiențele de studierea logicii,

Vorbind despre alte influențe herbartiene pe parcursul anilor 1957-1858, în afară de cea a lui Hermann Suttner, despre care am amintit ceva mai sus, aducea la cunoștință și alte personalități marcante, care au puterea de a înrăuri concepțiile lui Titu Maiorescu.

Robert Zimmermann (1824-1897), profesor la „Thereslanum”, este considerat „herbartian autentic”, ba chiar și „herbartian eminent”, adică printre cei mai de seamă, premiat la 1 ianuarie 1848 de către Academia de Științe din Copenhaga pentru lucrarea *Comparativ monadologiae Leibnitzii et Herbarti*, ales în 1869 membru titular al Academiei Imperiale de Științe.

Zimmerman recunoaște că a utilizat la elaborarea *Propedeuticii* sale lucrările unui număr mare de autori, enumerându-i, amintindu-i, în mod special pe Herbart, Drobisch, Exner, Lotze, Waitz, Beneke, Maas, Biunde și Bolzano.

Maiorescu, evident, a reținut de bună seamă remarca autorului că „lucrările acestora vor fi folosite fără citare, care nu-și are locul într-o carte pentru elevi”. Pe aceeași undă va rămâne și în Prefața la *Logica* din 1876: „textul însuși nu cuprinde citațiuni, ci se mărginește la câteva note istorice”.

Să amintim aici și pe M.W. Drobisch (1812-1899), care este considerat continuatorul lui L.F. Herbart.

Unele texte din *Elemente de logică* (1858) ale lui T. Maiorescu au fost inspirate din *Logica* lui Drobisch, apărută la Leipzig în 4 ediții

(1836, 1851, 1863, 1875). E o lucrare de referință în epocă, menționată chiar de către Herbart.

Aceste (și altele) surse de inspirație ale tânărului Titu Maiorescu conduc la o listă considerabilă de nume și lucrări germane și austriace orientate, în mod evident herbartian, spre logică, situație care a determinat măsuri administrative de reorganizare a învățământului gimnazial superior austriac în favoarea predării intensive a logicii și psihologiei.

T.B.: În ziua de 16 iunie 1859 Titu Maiorescu obține doctoratul în filosofie la Universitatea din Giessen cu o lucrare despre Relație. Pe baza tezei de doctorat, editează la Berlin o Introducere în filosofie. Ce-i cu această Relație?

D.P.: E un studiu în care poziția lui Maiorescu rămâne herbartiană, bazată pe tradiția wolffiano-kantiană a respectării rigide a noncontradicției și a legăturii directe dintre logică și gândire. De aici și interesul gânditorului român pentru celebrele *Cercetări logice* ale fostului său profesor Friederich Adolf Trendelenburg (1802-1872), în care acesta îl critică pe Hegel, Maiorescu însuși devenind un antihegelian.

Relația (ca teză de doctorat) cuprinde/începe cu definiția filosofiei dată de Herbart, pe baza căreia deduce disciplinele filosofice: logica, metafizica și estetica (cu referință la *Introducere în filosofie* a lui J.F. Herbart care, de fapt, expune disciplinele filosofice altfel, vorbind și despre psihologie, etică, filosofia naturii e trei discipline, considerate principale, Titu Maiorescu, evident, definește (tot în spirit herbartian), filosofia ca „știința relației”, considerând, totuși, că psihologia trebuie să fie prioritară față de logică (în spiritul primei ediții a *Propedeuticii* lui Zimmermann. Făcând precizările necesare, T. Maiorescu se referă la relațiile dintre noțiuni, transpunând problema la nivel judicativ.

T.B.: Este vreo diferență de material de la 1858?

D.P.: Indiscutabil, aici Maiorescu se referă direct la Herbart și Drobisch, pornind cu o atitudine critică la început: „În sfârșit, scrie autorul, trebuie să atragem atenția asupra unei inconsecvențe a logicii formale. Lucru știut, în psihologie judecățile sunt abordate înaintea noțiunilor. De aceea, nu se poate trece cu vederea de ce în logica formală a lui Herbart și la Drobisch se începe cu un capitol despre noțiune, la care apoi a adăugat un capitol despre judecată și în final unul despre raționament”. De fapt, el îi „critică”, încercând să găsească argumente, în favoarea „actului judicativ” tot în operele acestora.

Prin lucrările herbartianului Adolf Trendelenburg, precum și al altora, Titu Maiorescu combate doctrina dialectică a lui Hegel, dar o face numai prin intermediari, fără vreo referință la lucrările hegeliene.

În teza sa de doctorat (*Relația*), Maiorescu își extinde preocupările în direcția filosofiei de inspirație herbartiană, adăugându-le alternative logice, perspective psiho-estetice, o careva justificare istorică (în capitolul *Retrospective istorice*), conturând la finele lucrării, perspectiva pedagogică și juridică: „Acestea sunt temeiul viitoarei filosofii a educației și a dreptului”.

T.B.: Apropo de temeiul educației, În spirit herbatiano-pedagogic a fost elaborată lucrarea Considerațiuni filosofice din 1960...

D.P.: Tipărit la 1861, studiul *Considerațiuni filosofice pe înțelesul tuturor* (a se vedea: Titu Maiorescu, *Scrieri din tinerețe*) este conceput ca scriere filosofică de popularizare în vederea unor scopuri practice. Autorul certifică: „Sarcina scriitorului filosof constă în a familiariza spiritele cu cuceririle acestor gânditori și de a juca rolul de mijlocitor (messenger — **D.P.**) între teoriile construite și felurilele interese practice care preocupă societatea noastră”.

De data aceasta, orientarea generală a opului este mai mult psihologă, psihologia fiind considerată „prima parte a filosofiei” (urmată

de logică, estetică, etică și metafizică), tot ea fiind „baza cea mai solidă a educației și astfel principala știință umanistă”. E laitmotivul pentru care T. Maiorescu îi va dedica patru capitole din volumul în cauză, eminentamente, fără să mai facă vreo referință la celelalte părți ale filosofiei, încercând, concomitent, pe un fundal scientist, să trateze despre teism și ateism, iar în final, despre moarte și nemurire, cu implicațiile educaționale ale acestora în viața de familie.

Evoluția lucrării, cu prioritatea psihologiei desigur îl obligă pe Maiorescu să renunțe la definiția herbartiană a filosofiei ca „știința prelucrării noțiunilor”, în favoarea definiției (reîntâlnită în teza de doctorat) de „știință a relației”. În *Considerațiuni...* apare în forma: „Știința care are drept obiect relațiile pure este filosofia”. Motivul constă în „a păstra generalitatea filosofiei față de disciplinele subordonate: psihologia ocupându-se cu relațiile dintre reprezentări, logica tentând despre relațiile dintre noțiuni” etc. Pe parcurs, Maiorescu nu se mai referă decât la psihologie, mărturisind: „Pasionantelor cursuri ale profesorului Suttner, de la Theresianum (Viena), le datorez scheletul sistemului psihologic, adânc influențat de Herbart, pe care îl dezvolt mai jos. Sugestiile profesorului Suttner m-au îndreptat către Herbart, ale cărui cercetări extrem de temeinice și pătrunzătoare pe tărâmul studiului teoretic al filosofiei, îi asigură un loc de frunte printre filosofii mai noi”.

T.B.: Considerațiuni filosofice pe înțelesul tuturor, așadar, prezintă un interes deosebit pentru viziunea lui Titu Maiorescu despre legătura dintre logică și psihologie. Publicarea unei serii de capitole, alături de alte contribuții, pe care însuși Maiorescu le numește *Cercetări psihologice*, dovedește interesul constant al acestuia nu numai pentru logică, dar și pentru psihologie...

D.P.: Oricum, procedura logică a lui Titu Maiorescu nu este

întâmplătoare (cel puțin în legătură cu psihologia), fapt demonstrat și de primul său curs, din 1863, la Universitatea din Iași, intitulat *Psihologia cu aplicare la pedagogie și cu privire perpetuă la logică* (a se vedea T. Maiorescu *Cercetări psihologice*). Chiar prin titlatură, cursul e de o certă orientare herbartiană: logică, psihologică și pedagogică. În programul detaliat al cursului propus de Titu Maiorescu în anul școlar 1865-1866 este formulat fără echivoc astfel: *Psihologia și relațiunile ei cu logica*, în Introducerea căreia promite că va vorbi despre „noțiuni și judecăți” și despre „șirurile gândirii”. Deși amintește și de Zimmermann, T. Maiorescu s-a inspirat de la Herbart. Motivele sunt următoarele: Zimmermann vorbește în continuare și despre silogisme, pe când Maiorescu se rezumă, ca și Herbart, la noțiuni și judecăți. Mai mult decât atât, numai L.F. Herbart tratează, ca și Titu Maiorescu, despre „șiruri ale gândirii”, care, desigur, ar putea să ne sugereze silogisme sau înlănțuiri silogistice (polisilogisme), care nu și-ar avea însă locul înainte de formarea judecăților. În realitate, de fapt, șirurile astea sunt doar înlănțuiri de relații între genuri și specii. Drept exemplu: genul A este și a și b și o și până la z, ceea ce va conduce la mulțimi de judecăți: „A este a”, „A este b”, „A este c” etc., fără să mai intereseze ordonarea specială a judecăților în silogisme.

T.B.: În 1863 profesorul Titu Maiorescu nu dispunea de nimic în plus pentru cursurile sale de filosofie. Conform Anuarului general al Instrucțiunii Publice din Iași (1863-1864), Maiorescu ar fi predat la anul I *Filosofia* și, respectiv, *Psihologia cu aplicare în pedagogie și cu privire perpetuă la Logică, Metafizică și Estetică*. Din ce punct de vedere prezintă interes Prelegerile de logică din acea vreme ale lui Titu Maiorescu?

D.P.: Ele sunt rodul unui manuscris rămas de la Constantin Erbicaneanu (1863), discipol maiorescian, ale cărui note (consemnări au fost

intitulate de către Al. Surdu *Prelegeri de logică*, prezentând interes din mai multe unghiuri de vedere, în cazul colocuțiunii noastre, însă, interesează doar datele noi informative pe care le conține, pentru detalii a se vedea: V.I. Tănase, *Primul curs de logică* a lui Titu Maiorescu, în „Academica”, IX, nr. 3, ianuarie 1999).

Definiția logicii din *Prelegeri* („știința care ne învață regulile contradicțiunii și identității”) este, îndubitabil, de orientare herbartiană. Multe alte probleme sunt preluate din *Elemente* de la 1858, indiferent de proveniența lor (de la Drobisch sau Herbart), însă apar și prelegeri directe de la Drobisch, care nu figurează în *Elemente*. Titu Maiorescu utilizează aceeași notație simbolică pentru judecăți, care se regăsește numai la Zimmermann.

Ceea ce diferă în *Prelegeri* față de *Elemente*, sunt problemele de filosofie, a căror abundență (față din cele din *Elemente*), denotă specificul cursului („Un fel de *Introducere în filosofie*”).

Fără nicio ezitare, putem afirma că sursa de inspirație directă a lui T. Maiorescu o constituie aici *Introducerea* lui J.F. Herbart, mai la concret, capitolul despre ființa absolută, care a și determinat adaptarea termenului de „absolut” cu această semnificație. („Ființă (Sein) inteligibilă este absolută față de aparența (Schein) sensibilă, care este relativă”). Prin exemple concludente, profesorul Maiorescu încearcă să ilustreze această situație, dar folosind în locul termenul de ființă absolută pe cel de esență (Wesen, la Herbart).

Opiniile filosofice din *Prelegeri* dovedesc o aprofundare în studiul filosofiei lui Herbart, cu referințe mai mult asupra logicii și psihologiei, acordându-se o mai mare importanță concordanței dintre logică și filosofie, ca și legăturii dintre logică și celelalte științe, adică în maniera aplicării logicii a lui Herbart. În mod special, despre aplicațiile logicii Titu Maiorescu va trata în conferințele din 1880-1881.

Prelegerile, de fapt, nu aduc elemente informative noi, față de sursele herbartiene noi. Cu totul alta este situația în cazul *Logicii* de la 1876.

T. B. : Și care anume?

D. P. : În *Apendice*, N. Maiorescu indică sursele generale și speciale (pe paragrafe) ale logicii sale. Semnificativ e faptul că aici nu mai apare numele lui Herbart, dar asta încă nu înseamnă că Maiorescu, pur și simplu, ar fi adoptat o altă orientare logică, să zicem, hegeliană, pe care o combătuse anterior (ba nici numele lui Hegel nu figurează aici), însă sunt menționați frecvent herbartienii Drobisch, Trendelenburg, amintiți în lucrările din tinerețe.

Noua turnură a *Logicii* din 1876 s-ar datora, în apartenență, unor multiple și diverse influențe bibliografice germane, engleze și franceze, dar ponderea lor (în *Apendice*) este legată mai mult de amănunte ale expunerii, menite a completa, practic „schița de sistem” din *Elemente* (1858) și *Prelegeri* (1863).

Logica din 1876 diferă structural de celelalte variante (a se vedea *Scrieri de logică*). Vorba e de **considerarea judecății ca formă de bază a logicii**. Or, Adolf Trendelenburg tratează pe larg această problemă în *Cercetările logice*, pe care le menționează și Titu Maiorescu în *Apendice* („pentru cititorii mai înaintați”).

Herbartianul Trendelenburg consideră că trebuie să existe o corespondență între logic și ontic, între gândire și existență, între subiectiv și obiectiv. Esențială pentru existență este **relația și activitatea** : relațiilor dintre substanță și acțiune, dintre subiect și predicat. După Frederich Adolf Trendelenburg, deci, **a gândi înseamnă a judeca**.

Trendelenburg a constituit de inspirație majoră pentru Maiorescu din următoarele motive : 1) problema priorității actului judiciar apare la T. Maiorescu în lucrările elaborate după 1859 la Berlin, perioadă când tocmai audiază (la psihologie) cursurile lui F. A. Trendelenburg; 2) în celelalte surse bibliografice (in-

dicade de către Maiorescu în *Apendice*) nu apare o atare problemă; 3) la drept vorbind, există și alte aspecte ale *Logicii* din 1876, preluate, în marea lor majoritate, chiar de la Trendelenburg, dar și a referințelor de la Aristotel („numai Aristoteles, este pretutindeni citat, opina Trendelenburg, unde compararea formulării moderne cu gândire și exprimarea vechiului părinte al logicii mi-a părut neapărată pentru un studiu mai temeinic al acestei științe”), care îi conferă logicii lui Maiorescu un caracter aparte, cu influențe hotărâtoare în logica românească, inspirată de F. A. Trendelenburg.

În acest context, evident, importantă este orientarea lui Trendelenburg spre logica aristotelică. El era profesorul și savantul care considera că „logica lui Aristotel nu este învechită”, că ea „a stat și mai stă încă la baza dezvoltării științelor”, că „poate fi mereu aprofundată, înnoită, îmbogățită și fructificată”.

Frederich Adolf Trendelenburg a fost nu numai un continuator, ci și un animator și popularizator, în spirit pedagogic herbartian, al orientării spre logica aristotelică, având continuatori de seamă în această direcție : Carl Prantl, Friedrich Ueberweg, Heinrich Maier ș.a.

T. B. : Adică este vorba de o „întregă istorie a logicii”, dacă e să o numim astfel, desfășurată parțial sub ochii tânărului Maiorescu...

D. P. : O „istorie” pe care nu a dat-o uitării, deschizându-i o nouă pagină prin *Logica* sa din 1876, o „pagină” care, păstrând raporturile, va derula ulterior, până aproape de noi, un proces analog de continuitate firească a „direcției Maiorescu” în logica românească.

Tendința spre logică aristotelică este, indiscutabil, dominantă în *Logica* lui Titu Maiorescu, dar ea este, oricum, încadrabilă într-o orientare mai generală (de tip istoric) asupra logicii.

Paragraful 1, drept exemplu, se ocupă de Originea istorică a logicii. Dar, în afară de structura logicii lui Aristotel, Maiorescu se referă (în

întregul paragraf), la relația logicii cu retorica) ceea ce Maiorescu afirmă că „această imprimare (a logicii cu retorica — D. P.) se observă și la urmașii (stagiritului — D.P.) din toate țările până în anul 1600”, ceea ce demonstrează inspirația din Trendelenburg.

Istorismul *Logicii* maioresciene nu se reduce doar la constatările legate de Aristotel, aici și unele „noțițe istorice” despre Mihail Psellos, Boethios, Apuleius și Petrus Hispanus. Puțin, evident, pentru o „istorie implicită” a logicii, dar suficient pentru ilustrarea (fie și principială) a necesității sale.

Să amintim și de aspectul clasic-tradiționalist, o altă caracteristică a *Logicii* lui T. Maiorescu. Vorba e de „renunțarea treptată” (în maniera *Logicii generale* a lui Immanuel Kant) la **amănunte și devagații**, caracteristice, printre altele, cărților lui Herbert și Drobisch.

„Noutățile” cele mai importante pe care le aflăm în paginile *Logicii* din 1876 sunt legate de referințele la logicienii englezi John Stuart Mill și Alexandre Bain, nementionați de către logicienii germani de orientare raționalistă. Însă, oricum, era perioada în care, sub influența pozitivismului, încep să fie traduse în Franța și Germania, lucrările lui Mill și Bain. Maiorescu însuși menționează o traducere germană și o alta franceză a lui J. S. Mill și o transpunere franceză la lucrarea lui A. Bain, criticându-le, de fapt, pe ambele pentru „întinderea” lor. Comentate critic, opurile lui Mill și Bain n-au influențat în nici un fel structurarea tradițională a *Logicii* lui T. Maiorescu, ci au fost folosite în ipostază de material complementar. „Documentele logice ale lui Herbart și Mill, observa just Mircea Florian, nu sunt total opuse, ci, spre surprinderea noastră, vădesc asemănări ce merg până la coincidența literară”.

Definiția logicii la Maiorescu este un fel de „combinație” a tuturor explicitărilor. Limpezimea și clarificarea este simplă și se găsește la toți

autorii nominalizați /citați : referința la tradiția aristotelică și clasică a logicii.

T. B. : Ați menționat mai jos că despre aplicațiile logicii, Titu Maiorescu va trata, în mod special, în conferințele din 1880-1881.

D. P. : Opinie care rămâne valabilă. Așadar, consecvent tradiției pedagogice herbartiene, Maiorescu, liderul gândirii logico-filosofice românești, ține în continuare conferințe publice (expuneri) pe diverse teme la Universitatea din București. În cazul conversației noastre, ne interesează „cursul liber”, care întregește imaginea preocupărilor din domeniul logicii ale lui Titu Maiorescu dintre ediția I (1867) și a II-a (1868) a *Logicii sale*, care ocupă un loc aparte / deosebit în dezvoltarea gândirii teoretice a lui Maiorescu (Mihai Eminescu le-a făcut rezumate în ziarele *Timpul* și *România liberă*).

Titlul conferinței *Aplicațiile logicii* (1880-1881) presupune două obiective : expunerea logicii și prezentarea explicațiilor sale. Titu Maiorescu, de altfel, nu separă cele două obiective, adică nu întreprinde o tratare separată a logicii și, respectiv, anterioară aplicațiilor sale. Dimpotrivă, în unele cazuri procedează invers, față de maniera din *Prelegeri* (1863).

Noțiunea de „aplicație a logicii” apare, evident la Herbart (ediția a IV-a a *Introducerii în filosofie*, 1837) și la herbartieni. Până la 1837, logica herbartiană se reducea la logica elementară (noțiune, judecată, silogism), dar asta nu înseamnă că el identifică metodologia cu aplicațiile logicii, identificare frecventă la alți autori. Iohann Friedrich Herbart nu distinge însă **logica aplicată de aplicarea logicii**, înțelegând prin aceasta (mai târziu Drobisch și Zimmermann) aplicațiile logice în diverse științe.

În *Logica* din 1876 Maiorescu nu tratează probleme metodologice, chiar dacă în *Prelegeri* (1873) apare implicit ideea de **implicație științifică** a logicii, respectiv a **formelor**

noționale în diferite științe (fizică, botanică, zoologie), după expunerea principalelor probleme referitoare la noțiuni. În prima conferință (*Logica și aplicațiile ei*) procedea invers, pornind de la diversitatea științelor spre legitate, spre legile gândirii, spre rațiune și logică.

Logica și aplicațiile ei poate fi utilizată și ca material comparativ față de *Metodologia* din 1887.

T. B. : Și anume?

D. P. : E vorba de clasificare, diviziune, descriere și definiție, cele mai obișnuite probleme metodologice de logică tradițională care, indiscutabil, nu necesită comentări speciale.

Remarcăm doar faptul că Maiorescu, totuși, atât în *Logica și aplicațiile ei* precum și în *Metodologie* acordă un loc aparte „descrierii”, fără a indica vreo sursă bibliografică.

Herbarbienii, desigur, vorbesc pe larg despre explicare, dar numai în legătură cu definiția, după cum procedea și T. Maiorescu în *Logica și aplicațiile ei*, nu însă și în *Metodologie*, unde descrierea precede clasificarea.

Aplicațiile logice, în viziunea lui Maiorescu, se referă, în rest, la exemplificări ale formelor logice și ale relațiilor dintre acestea, cât și ale operațiilor logico-metodologice, pedalând adesea pe consecințele ne respectării prescripțiilor logice în viața socială, politică și morală. Ca atare, majoritatea „aplicațiilor” au fost utilizate de către Titu Maiorescu **în combaterea** scrierii etimologice, a falsei oratorii, a subiectivismului descriptiv, a falsei emotivități (cu rezonanțe critico-literare), a definițiilor eronate / greșite din cărțile cu conținut didactic.

Caracteristica generală a *Metodologiei* maioresciene o constituie **concizia**, adică este o metodologie rezumativă.

O notă aparte o reprezintă tratarea separată a principiului rațiunii suficiente, legat mai mult de argumentare, și tratarea separată a altor trei principii (al identității, al

contradicției și al terțiului exclus), numite „principii logice”. Tot o particularitate a *Metodologiei* lui Titu Maiorescu o reprezintă principială a conceptului de „logică a științei”, cu cele subordonate acestuia : logica matematicii, logica fizicii, logica biologiei ș.a.m.d., ce alcătuiește substanța metodologiei la toți logicienii citați de Maiorescu.

Fără a mai pune în discuție originalitatea, putem enumera principalele caracteristici ale concepției despre logică adoptată de Maiorescu în ansamblul lucrărilor sale, însușiri, printre altele, care au și influențat ulterior, direct sau indirect, orientarea logicii românești . 1.) Caracterul istorist al logicii, constând în referințe multiple la autori și lucrări din diferite epoci de constituire sau avânt al logicii ; 2.) Orientarea logicii în spirit aristotelic, cu citate din Aristotel și interpretări moderne ale textelor ; 3) Caracterul clasico-tradițional al logicii cu excluderea sau omiterea inovațiilor și chiar combaterea unor teorii moderniste (ca cea, drept exemplu, a lui I. St. Mill în legătură cu valoarea silogismului) ; 4.) Orientarea logico-psihiologică, cu două aspecte : logist (de tratare logică a unor probleme de psihologie) și psihologist (de tratare psihologică a unor probleme de logică) ; 5.) Caracterul pedagogic și didacticist al logicii.

Aceste caracteristici, cum s-a văzut, erau de mare actualitate în logica occidentală, unde și începură să fie dezvoltate intensiv prin lucrări monumentale . de istoria logicii, de logica psihologică și psihologia gândirii, concretizate în cercetări în cercetări, studii, tratate, cursuri, manuale. Importanța *Logicii* lui Maiorescu constă anume în faptul că a deschis aceste perspective în logica românească : prin lucrări, cursuri, conferințe și, mai ales, prin *Logica* sa, caracteristici care au devenit **direcții de cercetare** urmate de logicienii români și până astăzi.

Curba pesimismului eminescian

Tematica pesimismului eminescian a suscitat în trecut nenumărate și diverse discuții, care continuă și în prezent. Gherea, Ibrăileanu, Vianu ș. a., abordând linia tonalității afective/titanice în poezia lui Mihai Eminescu, veneau cu concluzia unei evoluții de la optimism (în tinerețe) la pesimism (maturitate). În studiul *Contribuții la filosofia lui Eminescu* (1930), filosoful român Ion Petrovici a încercat să concilieze (teoretic) pesimismul și optimismul eminescian printr-o apropiere de Eduard von Hartmann (1842-1906).

George Călinescu, la rândul-i, disociind nuanțele pesimismului după natura lor, făcea următoarele aprecieri: 1) „Noi nu putem afirma despre Eminescu nici că este, nici că nu este pesimist”. 2) „Fervența științifică progresează odată cu pesimismul său”. 3) „La Eminescu pesimismul este invers proporțional cu vârsta”.

Criticii de mai încoace insistă asupra caracterului specific, satiric și polemic al pesimismului eminescian.

Rosa del Conte relevă în creația lui M. Eminescu un pesimism particular care, în opinia dânzei, „nu este schopenhauerian, ci structural gnostic”. Interpretând *Luceafărul* profesoara universitară italiană evidențiază o „dramă existențială”, în sens gnostic, semnaland, totodată, pe baza variantelor, o viziune cosmică de factură dialectică, un ecou al „clasicității senine și echilibrate, un „ritorno ciclico” ce pare „o victorie asupra morții, triumful permanenței totului”.

Liviu Rusu a scindat personalitatea Poetului într-un „eu autentic” (creator, optimist) și un „eu derivat” (teoretic pesimist, format prin învățare). Este, desigur, o soluție artificială, fiindcă la Eminescu pesimismul are diferite surse. Din filosofia schopenhaueriană, de exemplu, M.

Eminescu trage uneori concluzii pesimiste, alteori concluzii ce nu pot fi în niciun caz taxate drept pesimiste (caz similar la Nietzsche: „eterna reîntoarcere”).

Una din căile raționale pentru explicarea pesimismului eminescian a sugerat-o gândirii (încă din 1914) filosoful român Mircea Florian, relevând caracterul dramatic al lui Mihai Eminescu: „Neîncetat se caută pe sine în lupta neîmpăcată cu antinomiile lăuntrice”. Tot M. Florian a subliniat (cel dintâi) necesitatea de a „urmări curba lăuntrică și individuală a gândirii lui Eminescu” pentru

a găsi „cheia concepției lui despre lume și viață”.

Încercăm să schițăm (sumar) linia acestei curbe a pesimismului la Eminescu. Pesimismul de origine erotică-afectivă (misoginismul) este intermitent și fără direcție precisă (ritm sufletesc deziluzie – idealizare): I „Oricare mândru început / Cu un sfârșit se-ncheie / Când îngerii au dispărut / Rămâi cu o femeie”. II. Dar totuși nu sfârșești de spus / Si-ncepi aceleași plângeri / căci când femeile s-au dus / Din nou s-arată îngerii”. Pesimismul de nuanță etică și socială se determină (polemic) cu timpul și cu experiența de viață, Eminescu devenind conștient de originea lui (a se lectura *Scrisorile*). Cel filosofic scade treptat cu vârsta și cu mutația de accent (gnoseologic, ontologic, axiologic) de pe

ideea morții pe ideea vieții a „Ființei ce nu moare”. Sintetza poetică a *Luceafărului* cuprinde toate aceste nuanțe și semnificații, uneori divergente, încât nu trebuie să ne mirăm că aceleași versuri se pretează la diverse comentarii. Mihai Eminescu însuși, dovadă ne stau manuscrisele, a oscilat îndelung între solicitările diferitor motive (erotic, etice, filosofice).

Întâlnire cu impact spiritual și motivațional pentru lectură

Nu numai la finis de an ci și a Campaniei Naționale de promovare a lecturii cu sugestivul generic „Să citim împreună”, în colaborare cu Direcția Generală Educație și Biblioteca publică din localitate, In-

lecturile sistematice mereu ne inspiră creativitate, spiritualitate, încredere și optimism.

Pe parcursul a circa două ore oaspeții deosebiți și spectatorii prezenți au fost antrenați într-un dia-

impresionați de interesul manifestat de către elevi pentru lectură, activitate de creație și deschiderea lor spre comunicare.

Concluzia univocă de final: am participat la o adevărată lecție de suflet și umanitate.

Drept dovadă elocventă sunt și impresiile împărtășite de elevi la evaluarea și debriefarea activității extracurriculare în cauză.

„Doar lecturând astfel de cărți devenim mai buni, mai omenoși. Comunicarea cu semenii devine mai prietenoasă și binevoitoare” – Emilia Ceban, clasa a IX-a.

„O carte bună, citită în

copilărie rămâne prezentă în amintirile noastre pentru toată viața” – Cornelia Cașcaval, clasa a VIII-a.

„De fiecare data ne-am convins că cărțile exercită o mare influență asupra dezvoltării noastre spirituale și intelectuale. Am reușit să realizăm și câteva desene pe marginea lecturii romanului „Rebela”, oferite la fața locului cadou pentru autoare” – Valeria Brăguță, clasa și Alexandru Luchin, clasa a VIII-a.

„Vizitele și socializarea în bibliotecă, lecturile permanente evident ne oferă multe posibilități de a ne completa cunoștințele, ne îmbogățesc vocabularul, contribuind la propria formare și autodezvoltare” – Tatiana Croitor, clasa a IX-a.

„Ne sunt dragi oamenii care țin mult la rădăcinile neamului, la valori netrecătoare – mama, dragostea, Patria, limba și tezaurul strămoșesc” – Ana Cebotari și Viorel Chirica, elevi ai clasei a IX-a.

stituția Publică Gimnaziul „Mihai Viteazul” din satul Carahasani, raionul Ștefan Vodă, a fost gazda unui frumos și emoționant eveniment literar-artistic - întâlnirea cu scriitoarea îndrăgită Claudia Partole și Ianoș Țurcanu.

Activitatea moderată de subsemnata acestui material, Ecaterina Șarcăneanu, bibliotecar școlar, de fapt, spre organizarea acestui eveniment valoros a întrunit forțele comunității locale: elevii și cadrele didactice, părinții și bunicii, alte persoane cointerestate de cultură, educație și dezvoltare personală. Toți împreună, prin implicare și participare activă au confirmat adevărul - cărțile și

log literar interactiv. S-au discutat cele mai relevante fragmente, s-au recitat și înscenat poeziile îndrăgite, au fost prezentate desene realizate de elevi pe marginea celor citite: romanul „Rebela” de C. Partole și volumul de versuri „Poe-me pe trepte încinse” de I. Țurcanu.

Scriitorii invitați au fost

„Cărțile promovate în cadrul Campaniei «Să citim împreună» sunt pline de înțelepciune, lumină, gânduri și sfaturi deosebite, multă dragoste pentru oameni” - Maxim Baciuc, clasa a VIII-a și Mihaela Bobu, clasa a IX-a.

Elevii claselor primare au fost foarte impresionați de faptul real de a conversa cu scriitorii vii, „în piele

și oase” - Marius Ceban și Djulia Creștin, elevi din clasa întâi.

Suntem foarte recunoscători pentru aprecierea muncii noastre de însăși protagoniștii evenimentului.

„A fost o întâlnire minunată cu copii sensibili, curioși și profesori deosebiți... Mi-au răvășit amintirile cu întrebările și

spusele lor, cu dragostea manifestată față de tot ce e frumos și important în viață!” - a menționat dna Claudia Partole.

„Copiii au fost uimitori prin sinceritatea și deschiderea lor către adevăratele valori...” - a mărturisit dl Ianoș Țurcanu.

Aducem sincere mulțumiri dnei Tamara Pereteatcu, Biblioteca Națională

pentru Copii „Ion Creangă”, pentru suportul logistic acordat și promovarea activității.

De asemenea, mulțumim doamnelor Aliona Florean, managerul IP Gimnaziul „M. Viteazul”, s. Carahasani și Zinaida Pinzari, specialist la Direcția Generală Educație Ștefan Vodă pentru sfaturi utile și încurajare.

COLECTIVUL BPR „IULIAN FILIP”, DROCHIA

Anatol Rusnac — poezia ca împlinire a destinului

Acum, la final de decembrie, poetul Anatol Rusnac ar fi împlinit 60 de ani, dar se împlinesc 4 ani și șase luni de la dispariția lui fizică dintre cei vii.

A lăsat urme frumoase, multe urme: răstigniri, cupole de biserici, cărți cu poezii, un cenaclu literar pe care l-a ctitorit, niște prieteni care să-l regrete, o familie frumoasă în me-

căruia rămâne mereu dezgolit în fața sublimului, iar versurile lui sunt umplute cu lumina și căldura slovei inspirate, a fost una emoționantă, cu aprecieri și lacrimi regretabile.

Serata a fost garnisită cu poezii sufletiste ale autorului, cu melodii pe versurile lui, cu lucrări muzicale ale neamului, preferate de el. Interpreții Alina Aramă și Victor Cermortan au interpretat imnul drochienilor „Ocrotiți focul din vatră”, pe versu-

rile lui Anatol Rusnac.

Regretatul Anatol Rusnac are în palmaresul său literar trei volume de poezie: „Pe o margine de vis”, „Leagănul țărânei mele”, „Ecouri albastre”. Și multe, multe versuri, scrise cu inima, cu trăiri sufletești, sincere, ce sunt un sigur material pentru o nouă apariție editorială a poetului.

Mereu îl vom păstra în memorie și-i vom simți lipsa. Dumnezeu să-l odihnească în împărăția sa.

El credea în visurile sale și nu s-a lepădat de ele. El credea în oameni și nu i-a dezamăgit. Ne-a îndemnat să ocrotim „focul din vatră”, să conștientizăm că toți suntem un neam, să ne iubim pământul strămoșesc și graiul.

moria căreia va fi veșnic viu.

Cenaclul „Steaua de Vineri” a BPR „Iulian Filip” a organizat o serată de omagiere a poetului, dispărut timpuriu dintre cei vii. „Întâlnirea” cu poetul Anatol Rusnac, sufletul

Face să ne tăcem amintirile

De careva timp evit să fac prietenie mare cu generația tânără. Nu că am careva pretenții la felul lor de a fi. Pur și simplu, fireasca așezare a lucrurilor în capul meu nu se aliniază la haosul recunoscut de ei. La careva solicitări de ajutor în loc de un mulțumesc care ar trebui să urmeze, te pomenești cu niște critici, și nu numai din partea tinerilor dar și a părinților acestora. La careva îndrumări bine intenționate ești privit cu ironie, cu compătimire. Vedeți, că el găsește răspunsuri deștepte în internet, mai împiedici și tu lumea. Nu mai ating aspectul ce vizează calitatea culturii: un bună ziua nu prea auzi în stradă, să ți se ofere locul în transportul public e o raritate. Mă irită neglijența normelor morale, deprinderea de a consuma fără a oferi în loc. Nu m-am împărtășit cu nimeni la acest segment, dar ocolesc de a mă apropia spiritual de tinerii noștri. M-am gândit că am rămas de trenul vremii și am pus punct la relații.

Mai apoi m-am mirat când un șir de personalități s-au arătat deranjate de sindromul „generației moderne”. „Ne-am pierdut moralitatea, manierele, educația, am uitat să ne îmbrăcăm frumos... Suntem foarte departe de ceea ce am fost cândva” scria George Enescu. „Trăim timpuri lipsite de sentimente, lenea ușor devine leagăn, cultul lucrului bine făcut nu mai există, avem o mare pasiune pentru incultură”, completează șirul gândurilor dl Ion Holban. Nu pot trece pe alături de viziunea lui I. Pruteanu despre cultura de azi „infectată de grosolanie, sexualitate de mahala, incitare de ură, umor grosolan, șmecherie, agramatism”.

Cu câteva luni în urmă pregăteam o întâlnire cu doamna Veronica Pîrlea-Conovali în cadrul proiectului „Soroceni de dincolo de Soroca”, profesoară, autoare de cărți, Magistru în istorie și o mare patriotă a Neamului nostru. O soroceancă cu care ne mândrim. O soroceancă de nota zece. Cu această ocazie am citit mai mult și mai minuțios din ce a scris doam-

na. Mai întâi vreau să-i mulțumesc pentru calitatea scrierilor, pentru subiectele abordate, unele culese din realitatea de azi și care intenționat nu dorim să le observăm și să luăm atitudine. Mi-a răscolit toată ființa și mi-a produs niște emoții care nu bănuiam că mocneau în sufletul meu. Inclusiv și dorința de a le așterne pe hârtie. A schimbat locul unor priorități deja aranjate în subconștiința mea.

Fulgerător s-a smuls din contextul subiectelor cel al generațiilor, subiect care de mult timp mă doare. Și dacă anterior pentru ruperea sufletească între generații plasam vina pe tineri, conținuturile bine gândite și reușit aranjate în cărțile doamnei Veronica Pîrlea-Conovali mi-a spulberat mitul de tineri ușuratici și m-a direcționat spre însemnul de gândire a părinților și bunelor acestor. Ei apăreau la vremea lor deranjați de calitățile umane ale părinților săi, care locuiau la țară și trăgeau sapa, lucrau pământul. Și dacă Ilie Rujavniță și la o vârstă înaintată „îl țin[e] minte pe tata strângând iarba printre perii din pădure”... și cum „se culca în ea”, pe timpul studenției mele – anii 1973 – 1977 – unor colegi nu le era la îndemână să meargă alături de părinții veniți din sat cu genți demodate dar pline ce le târau odraslelor. În ziua de azi deja e rușine să muncești. Tinerii nu doresc să muncească, să-și ajute părinții.

Posibil e prea tare spus dar unele drame omenești din scrierile autoarei sunt niște palme date anume acestora, mă refer la amintirile lui Pavel Curoș, deportat în Siberia „... era vremea secerișului. Gospodăria (Zernosovhozul „Pionier”, regiunea Kurgan) era pregătită rău de seceriș... camioanele aveau caroseriile stricate, căruțele erau fără roți... Și aici mintea și mâinile tatei au fost de folos. Tata a organizat o brigadă formată din alți deportați... Am reușit să reparăm camioanele, căruțele și alt utilaj pentru curățirea și ventilarea grâului. Tata a construit o stație electrică cu gene-

rator, cu ajutorul căreia a iluminat întregul sat. Pentru aceasta oamenii îl respectau, ne aducea care și ce putea, deoarece, până atunci în această regiune nu se știa de lumină. Astfel, dacă, l-a început rușii ne băteau, mai târziu au ajuns să ne respecte”.

Mesaj: Țineți minte onoarea se merită prin muncă.

Și acele trimiteri pe care le face doamna Pîrlea-Conovali către „glasul sângelui”, „rădăcinile neamului”, și care „speră să le fie de folos tinerilor care nu cunosc adevărata istorie, adevăratele valori pe care se bazează umanitatea” sunt cu certitudine pentru părinții/bunicii generației tinere de azi. Pentru că „adevăratele valori” ei nu le cunosc. Ei nu-s capabili „să-și adune comorile la vatră, nu știu să păstreze amintirile, onoarea și respectul celor ce au muncit”.

Adevăratele valori ale acestora se măsoară numai în bani. Cât mai mulți bani. Pentru bani își trădează copiii, își părăsesc părinții, rup prietenii. Valoarea umană a odraslelor de asemenea e apreciată în bani și vine în raport cu conținutul portmoneului. Cu cât e mai voluminos portmoneul cu atât e mai valoros copilul. De unde aici loc pentru „conștiință de neam, mândrie, sentiment de demnitatea națională”? De unde aceștia să mulțumească domnului „pentru pâine, sare și aer”.

Noună, iluzioniștilor, ce ne punem preț mare, ce punem preț mare urmașilor noștri ni se accentuează că „uităm de moarte, uităm de bine, uităm de oameni” și că „trăim de parcă vom avea posibilitatea să repetăm viața”. Autoarea ne îndeamnă la efort de mentalitate: „Pe lângă noi timp de o viață trec... mii, sute de mii, milioane de oameni. Pe câți îi observăm, la câți li-am întins o mână de ajutor atunci când au avut nevoie de noi”, „se consideră vinovat față de sine, față de cei apropiați pentru indiferența arătată?”. Ne mai zice „să ne oprim, ... să ne mai amintim de părinți și bunici”, de

acești oameni care „au păstrat credința, nu au uitat de bine și de adevăr, nu au trădat, nu au lovit, nu au fugit de greutăți”. Să ne străduim să-i înțelegem, să-i apreciem. Astfel ne vor înțelege și pe noi.

Mesaj: „Ștergând urmele cuiva, le vei șterge pe ale tale, vorbind de rău pe alții de rău vei fi vorbit și tu”.

Ne mai întreabă autoarea „de mai avem timp pentru copii și rude, de mai stăm la sfat cu bunul Dumnezeu”. Întrebări fără răspuns.

Atenție: „oamenii asemenea cărților ascund în sine o bogăție uriașă de cunoștințe, rămâne doar să te apropie de ei și să-i asculți”. O galerie de asemenea oameni perindă printre rândurile cărților. Oameni „care într-o zi au rămas săraci și cu demnitatea călcată în picioare”, dar care nu au lăsat pradă istoriei adevărul, „trenului care îi ducea departe de casă, în care ..., mamele își strângeau la piept pruncii morți de câteva zile” și care în acele circumstanțe aveau curajul să-i

îndemne pe nepoți să „învețe bine limba română, pentru că este limba țării și a neamului nostru lăsată de Dumnezeu. Cum nu te poți lăsa de credința de Cel de Sus așa nu te poți lipsi de Neam și de limbă”.

Mesaj: Ascultă-ți înaintașii. Descoperă comorile ascunse în ei.

Autoarea, prin intermediul personajelor, faptelor descrise ne prezintă o mulțime de exemple frumoase de menținere a relațiilor sănătoase între generații. „Foștii elevi ai școlii din satul Șeptelici Soroca în fiecare an de ziua vinului se întâlnesc la monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Regretatul Valeriu Cernei, fostul director al școlii din Șeptelici și autorul inițiativei le-a lăsat ca testament „Să veniți la monument și atunci când veți rămâne doar doi”. Chiar mi-ar plăcea să mă implic personal în așa evenimente.

Mesaj: Păstrați cu sfințenie relațiile frumoase deja stabilite.

Personal din toate evenimentele

lecturate unul m-a marcat pe toată viața, cel povestit de Pavel Curoș: „am avut un câne mare roșcat – Bob, el a fost primul care a simțit nenorocirea, timp de vreo trei zile a urlat neîncetat. Apoi când ne duceau la Drochia, a alergat în urma mașinii cât i-au ajuns puteri, apoi obosit a rămas în drum. În toți acești ani de deportare din 1949 până în 1958 ne-a așteptat. Îl hrăneau vecinii, copiii de la școală. Nu a părăsit casa până nu ne-am întors. Când am venit ne-a recunoscut pe toți, de și nu mai eram cei care am fost cândva: mama și tata îmbătrâniseră mult, noi eram flăcăi și fete mari. Bob sărea înaintea noastră de bucurie, ne lingea mâinile, fețele, se gudura la picioarele noastre. Dar după ce ne-a întâmpinat, s-a retras liniștit la o parte și până în seară a murit”. „Scăpând de povara grea a așteptării lăsa în memorie amintiri luminoase”. Ce rămasă în urmă e specia umană de această jivină. Conștientizăm oare?

Mesaj: Lăsați urme frumoase.

RAISA PINTEAC, VERONICA POSTOLACHE, L.T. „LUCIAN BLAGA”, OR.TELENEȘTI

POEZIA CA O MĂRTURISIRE...

SENTIMENTE CU PĂSĂRI (II)

MIRĂRI

Motto: „De undeva, din adânc,
Începusem în păsări să cânt
Cu doar o strigare,
Un cuvânt...”
Ionel Simota

În miez de ghenar, la 16 ianuarie, Biblioteca Centrală, BM „B.P. Hasdeu”, a găzduit un eveniment inedit, lansarea cărții „*Sentimente cu păsări (II) Mirări*”, autor: Ionel Simota, membru al Uniunii Scriitorilor, filiala Brașov, România.

Memorabila activitate a făcut parte din activitățile cu impact organizate în săptămâna culturii. Moderatoarea Cenaclului Literar „Ma-

gia Cuvântului”, Victoria Fonari, dr.conf. la Universitatea de Stat din Moldova, poet și critic literar a stăruit să aducă emoțional publicul în lumea cărții lui I.Simota, poezia căruia e de un colorit valoric bogat, e pătrunsă de admirația pentru Eminescu, de dragostea pentru Mamă, de dorul pentru Basarabia, de profunzimea gândului pentru TOT ce e frumos și sfânt: „Ce țară, ce baladă, ce poveste,/ Se-ascund în dorul făurit de mamă,/ Ce sfântă și frumoasă limba-i este,/ Cu EMINESCU toate sunt de-o seamă” **Dor de Basarabia**

Ionel Simota „aparține deopotrivă Moldovei și Transilvaniei, opera

sa făcând parte din Tezaurul poeziei românești, care transcende spațiul și timpul” (Ioan Lăcătușul). Poezia, în viziunea poetului fiind *semmul divin*

al nașterii, arderea întrupării unor zboruri pe care le făurești trăind...

Poezie, muzică și încântare... Osmoza perfectă pentru o întâlnire de suflet. Sala a fost încăpătoare celor o sută de participanți, publicul fiind curios să-l revadă pe stăpânul condeiului, pentru care poezia e o mărturisire... Dialogul liric i-a sensibilizat profund, au savurat cu nesaț inedite metafore ale versului distinsului poet ca cel mai veritabil simbolist și poet al liricii moderne. Revelația universului simotian, fiind unul sub semnul întoarcerii ființei la izvoare, la matricea sufletului nostru românesc, elemente remarcate elevat și de criticii literari, prezenți la eveniment, Vitalie Răileanu, poet,

șef Filiala „Onisifor Ghibu” și dr. hab., prof. univ., Ana Bantș.

Obsedat de cuvânt, de semantica lui, de puterea de a acoperi sentimentul și trăirea, Dl Nicolae Jelescu, actor, regizor, director artistic al Teatrului „Alexei Mateevici”, a valorificat, original, textul simotian, prin intonație, într-un recital cu o selecție inedită, fiind un moment de revelație pentru toți elevii, studenții aflați în sala bibliotecii. Or, cititorul tânăr, doar prin astfel de activități, are mari șanse să devină unul interesat de lectură...

Frumusețea transformărilor metaforice izvorăsc din „abisul sentimentului” pe care poetul le-a așezat în versuri cu delicatețea unui sfânt. Această eleganță a versului simotian a fost remarcată de către doam-

na Alina Chiriac-Ivașcu, redactorul audio book-ului „Sentimente cu păsări”(II), care și-a condensat toată admirația într-un discurs sincer, direct și surprinzător.

Grație Dumneaei, prezența unui grup de elevi, însoțiți de profesorii de limba și literatura română: Postolache Veronica, Antoci Tamara, Pinteac Raisa, din Liceul Teoretic „Lucian Blaga”, or. Telenești, a fost posibilă ca o surpriză pentru domnul Ionel Simota, răvășind emoțional sufletul tuturor. Grupul de elevi (Pascaru Mădălina, Zelencu Elena, Mardari Renata, Dînga Cătălin, Grăjdieru Andreea...ș.a.) s-a manifestat cu un program poetic-muzical select, sensibilizând

sublim publicul. Revederea a fost o adevărată sărbătoare, ca urmare a întâlnirii din această toamnă (septembrie), când instituția a găzduit un eveniment de pionerat: un popas poetic, o oră spirituală într-o toamnă de suflet cu poetul Ionel Simota, cu genericul „Poezia, lăcaș de suflet”. Elevii au dezlegat câteva metafore ascunse printre filele cărții, exprimându-și atitudinea față de mesajul profund al poeziilor sale: „Noi am încercat să ne apropiem de poezia lui Ionel Simota cu pași timizi ca să nu-i stingherim din Frumusețea Cuvântului care pornește „din profunzime, din abisul sentimentului, din arderea lui, așezat cu grijă pe foaia imaculată, cu delicatețea unui sfânt”. Și nouă, nu ne-a rămas decât „să găsim timp și

iubire ca să privim în ochii cuvintelor”, vorba lui Gr. Vieru. Poezia lui Ionel Simota vine ca o îmbrățișare de sentimente, emoții, trăiri frumoase cu semnificații atât de înalte pentru sufletul pasionat de metafora revelatorie care va perpetua în timp și peste timp. Versul maestrului e de o sensibilitate lirică fină ce curge fluent în armonii perfecte: „lumina ochilor mei/ pășește agale/ pe-o interminabilă zare/lumina cuvântului și a sufletului/ care/ niciodată nu moare”.

Acest eveniment de suflet și pentru suflet a fost armonios îmbinat cu impresionante momente lirico-melodice. Momentul de grație adolescentin a fost prestația Roxanei Covalschi, care a sensibilizat publicul cu melodia pe versurile poetului „Frumoasă Basarabie”. Am savurat cu nesaț din vocea blândă și suavă a Mariei Mocanu, interpretă de muzică folk, ce a oferit o notă meditativă și profundă evenimentului. Cu o surpriză inedită a venit și Vali Boghean, interpret de muzică folk, care l-a invitat pe poetul Ionel Simota să și recite versurile pe fundalul melodic. În intensitatea sensului, cu o voce inegalabilă, Vali Boghean a dedicat o melodie *In memoriam* celui care și-a lăsat amprenta în cultura românească – Ștefan Petrache.

Participanții la eveniment au remarcat calitățile multiple ale poetului, l-au aplaudat îndelung și i-au mulțumit pentru grija față de arta de a scrie poezie, care e „ca și cum ai făuri îngeri din aerul pe care-l respiri și i-ai îmbrăca în lumina ochilor proprii, dăruiți ție de Dumnezeu.” I. Simota

Sesiunea de autografe a constituit un bun prilej pentru participanții la scrierea memoriilor cu această întâlnire de la BM „B.P. Hasdeu”.

Aducem sincere mulțumiri Domnului Ionel Simota prin onoarea de a-l avea alături pe poetul cu „sufletul în palmă”, de a-i mulțumi pentru întreaga creație, adevărată pledoarie prin forța cuvântului ce sensibilizează, căci totul răsare din Dragoste „Lumina cuvântului și a sufletului care/ Niciodată nu moare”.

Poezii de dragoste

Femeie, ce-ai ajuns îndrăgostită

Liliei

Femeie, ce-ai ajuns îndrăgostită,
În iarna cu nămeți împodobită,
De un bărbat ce ți-a ieșit în cale
Pe drumul dintre două capitale,
Să-ți lumineze pașii mândrul soare,
Să-ți scârție zăpada sub picioare,
Să-ți cânte iarna recea-i simfonie,
Poetul să te cânte-n poezie.
Să prinzi curaj, fiind îndrăgostită,
Și să te știu întruna fericită.
Demult aștept și, sper, în iarna asta
În chipul tău să-mi regăsesc nevasta.
Femeie înțeleaptă și frumoasă,
Ești numai bună de nevastă-n casă
Și dacă tu m-ai îndrăgit pe mine,
Atunci am să te - aleg și eu pe tine
Să mergem cu iubirea mână-n mână
Și în Regatul meu s-ajungi Regină.
Să-ți pară dulce astăzi dimineața
Și de acum încolo toată viața,
Femeie, ce-ai ajuns îndrăgostită
În iarna cu nămeți împodobită,
Când Dumnezeu mi te-a trimis în cale
Pe drumul dintre două capitale,
Pe drum de iarnă, troienit și greu,
Din București și până-n Chișinău.
Afară era ger și viscoala,
La noi în inimi dragostea-nflorea.

24 ianuarie 2019

Lilie, floare aleasă

Lilie, floare aleasă,
Nu mai sta singură-n casă,
Fără de noroc la masă,
Lilie, floare aleasă.

De la Dumnezeu lăsat,
Norocul multașteptat
Ți-l aduce un bărbat
De la dumnezeu lăsat.

Ca să uiți de a ta jale,
Ieși norocului în cale
Și cu vin, și cu sarmale,
Ca să uiți de a ta jale.

Și - o să fie, mândro, bine,
De-ai să faci cum se cuvine,
Să-l primești cu drag la tine,
Și-o să fie, mândro, bine!

Lilie, floare frumoasă,
Te-am ales să-mi fii nevastă
Și s-avem noroc în casă,
Lilie, floare frumoasă.

*24 februarie 2019,
de Dragobete*

Dragobete iubitor

Dragobete, dragobete,
Te visează multe fete
Însetate de noroc
Și de dragoste cu foc.
Dragobete iubitor,
Mândru, tainic zburător
Și femeile așteaptă
În iubire parte dreaptă:
Soții să le strângă-n brațe
Tot cu dragoste de viață,
Ca flori mândre să-nflorească
Și rod bun să zămislească.

Singuratică femeie

Singuratică femeie,
Ca și mine, de ești tristă,
Vreau să te ajut a crede
Fericire că există.

Hai să nu lăsăm tristețea
Zile fripte să ne facă,
Floare dulce, tinerețea,
Tristă cum s-o lași să treacă?

Hai să nu lăsăm durerea
Sufletul să ni-l apese,
Când măria-sa, Iubirea,
Poate-n calea noastră iese.

Pe cărarea de lumină
A iubirii ce ne-adună,
Hai să mergem mână-n mână,
Hai să mergem împreună.

Unde-i unul nu-i putere,
Zice vorba cea străveche.
La nevoi și la durere
Tot mai bine-i în pereche.

Vino să te strâng în brațe,
Până vremea nu-i târzie,
Căci a fost o dimineață
Și acuși va fi chindie...

Singuratică femeie,
Enigmatică și tristă,
Împreună hai să credem
Fericire că există.

Doamnă cu ochi mari și visători

Fete și femei, ca mândre flori,
Urcă-ncet la deal, coboară-n vale,
Doamnă cu ochi mari și visători,
Eu te-aștept să-mi ieși zâmbind în cale.

Dealul care tu îl urci acum,
L-am urcat cândva cu-o mândră fată
Și, de-om fi legați de-al vieții drum,
Vreau să-l urc cu tine încă-o dată.

Să plutim în doi pe-al vieții val
Și, având noroc de-o soartă dreaptă,
Colo sus, pe culmea celui deal,
Rostul împlinirilor ne-așteaptă.

Licări-va ochiul tău senin,
Scânteind de-a dragostei lumină.
Îți vei împlini al tău destin,
Soțul drag ținându-te de mână.

Îmi doresc să fiu acela eu,
Care să te facă fericită
Și să te ajute Dumnezeu
Să ajungi femeie împlinită.

Pe-acest drum înmiresmat de flori,
Unde eu cobor încet la vale,
Doamnă cu ochi mari și visători,
Eu te-aștept să-mi ieși zâmbind în cale.

Și, de-om fi legați de-al vieții drum,
Cum am fost cândva cu-o mândră fată,
Dealul care tu îl urci acum,
Vreau să-l urc cu tine încă-o dată.

Grigore Vieru

(14 februarie 1935 — 18 ianuarie 2009)